

J.V. Sládek

NA PRAHU
RÁJE

Své malé dcerušce Heleně a s ní všem dobrým dětem

O dětech a s dětmi

1883

C 152.592

SVK České Budějovice

2681027333

DĚTEM

Na vašich tvářích usmívá se svět -
a život, plný slunečního jasu,
tam nevrhá ni stínu všech svých běd,
vše splývá v čistou, nezkalenou krásu.

Vy květem jste na žití pustině
vonným a plným nejčistšího pele,
tak prosty, pravdivy v své nevině,
s tou bezstarostností na jasném čele.

Kdo může, děti, vám se přiblížit
s myšlének chladnou, pitvající řečí?
zde proudí, žije, mluví jenom cit,
zde nahé srdce - a to mozku větší!

Neb ač vás, žel! - učíme životu,
my od vás žít bychom se učit měli:
těch vašich prostých srdcí tlukotu
a všemu, co jsme z dětství zapomněli!

Neb vy jste čisty - my jsme rmut a prach
a naše srdce pokryta jsou ledem,
my předstíráme práci a sta snah,
však žít s lidmi býti nedovedem.

Snít asket o nebesích ve svých snech,
myslitel zkoumá blaha lidstva taje,
a blízko tak - ve vašich úsměvech
dlí celý odlesk ztraceného ráje.

DĚTI NA JAHODÁCH

Hlaholný smích se rozleh v lesním chladu
a stará jedle, zdřímnuvší si maně,
dí k bříze: „Aj, to ptáci táhnou raně,
to nějak si na nepohodu kladu!

A děti pějí: Teď jahůdku hadu,
a na pařízek jednu Marii Panně,
pak hrstku sobě, pak až plno v džbáně
a potom znova sobě, co je hladu!“

A večerem až domů táhnou děti;
a hledíc na podrost, dí jedle k bříze:
„Vždyť tušila jsem psotu v každé sněti!“
a bříza: „Zčinily to na pasece!“
A starý kos, jenž ve vsi ulít z klece,
dí k mláďatům: „Po těch je těžká sklíze!“

PAMPELIŠKA

Babička naše jako pampeliška,
tak šedivá, jak sedí podle meze
a celé hejno dětí po ní leze,
jak s mladými když na mez vyjde myška.

A vzpomíná nám dětem na Ježíška,
jak od Prahy už k nám ho liška veze:
- však jí, že už to v hlavě jako v jeze
a umře spíš, než přijede ta liška.

„Jak se to umře?“ - ptá se jedno z dětí.
- „To jako na ten květ když tady foukne,
a jenom Bůh ví, kam to pýří letí! -“
A kluk si myslí: „Zkusit to je hříčkou“ -
- a v pampelišky fouká za babičkou
a zvědavě se vždycky po ní koukne!

DĚTI V KOUPELI

Vyrostlo jich co máku na souvrati
a umourány jsou až Pán Bůh brání!
- až otec přijde z díla po klekání,
chce matka s andělky ho uvítati.

I jsou v té vaně jako kapři zlatí -
až cely unaví se od šplíchání!
- a vlasy zrosené, jak pažit ranní,
tu andělkové stojí košilati.

A slunce vpadá proudem ze zahrádky,
kde na kvetoucí jabloň pousmívá
se nejmladší; - květ po květu naň splývá.
A v oku zamyšlené mladé matky,
jak hledí tam, se tolik štěstí zračí! -
A v sazích popelí se košiláci.

DĚTI V PRÁCI

Tak přiskákaly jako z lesa srnky
a šveholí jak v poli konipasi,
a válí snopy, posběrují klasy,
tváře co růžák, oči jako trnky.

Jak ptáčata se pokrmují zrnky,
hrstí plnu květu, osin plné vlasy; -
pak sednou na mez: Ba to budou časy,
až zakouří se doma plné hrnky!

Pak naložil jich táta plnou kopy,
co nenaložil, vezl na pavezě
a na řebřinách pějí nevinňata. -
„Kde nejmladší?“ - teď ulekl se táta.
Kluci je maní zavázali v snopu:
- tam zrovna ještě vříská podle meze.

MALÁ IDYLA

Na práci otec, matka někde mlátí,
a kluk se ujal nemluvněte v pláči,
i ošetřává je, až Pán Bůh ráčí,
a děcku pomáhají všichni svatí!

Co chvilku někde z peřinky je ztratí,
pak za nožku je s povijanem vláčí,
pak v strouze suší je a v prachu máčí,
a posléz v trní začne si s ním hrátí.

A dítě křičí - také chůva vříská
a z ruby na rub obracet je zkouší. -
Však v nouzi největší je pomoc blízká:
tam ptačí hnízdo kryje větev hustá,
a mláďata si krmí chocholouši: -
„Snad jedlo bys?“ - a cpe mu šípky v ústa.

MALÍ MUZIKANTI

Dědouškův svátek! - kluci už se fantí: -
toť polednice aby pomáhala!
- však matka dětem něco pošeptala
a zbytku dovtípí se mudrlanti.

„Slavíků“ nadělali špekulanti,
lipový list, neb lýka sobě vzala,
neb ostrice ta dětská havěť malá
a k „vyhrávání“ táhnou muzikanti!

A byla hudba jako býti sluší:
je všechno v ní, co lesem zní a v poli
- a dědouš, zdřímnuv, zacpává si uši!
A píská to a výská, ječí, frká:
děd gratulanty vyprovází holí,
- a babička jim po jablíčku strká.

JEŠTĚ O DĚDOUŠKOVI

- A, dědoušku, jak zlobily vás děti,
byste nám s holí nezůstal tu státi,
si dovoluji upřímně vás zvatí,
abyste za kmotra šli pravnoučeti.

Že nemůžete slova rozuměti?

- I vždyť je tiché! - netřeba se báti!
A hluchý děd se k nám z chaloupky klátí
a může nechat zrak na nemluvněti.

Tot' víte, že si přišli se stařenkou
a pochovali dítě: - každý chvíli -
a teď se oba nad kolébkou chýlí
jako dvě staré vrby nad sněženkou...
Tak, dědoušku, jste hezký! v světle denním,
a tak vás nechám státi - s dovolením!

POHÁDKA

„Proč, matičko, se chví ta bříza bílá?“

- „Poslouchá, co si ptáci povídají.“

„Co, matko, si ti ptáci povídají?“

- „Jak pod večer je víla postrašila.“

„A jak ta víla ptáky postrašila?“

- „Honila bílou holubičku v háji.“

„Proč honila tu holubičku v háji?“

- „Byla by se jí v tůni utopila.“

„A jak by se jí byla utopila?“

- „Chtěla tam zobnout hvězdku spadlou s nebe.“

„Zdaž, matičko, tu hvězdu vylovila?“

„To nevím, dítě - ale když zas k líci
ta víla tiskla bílou holubici,
tu zlíbala ji, jako teď já tebe!“

CHOCHOLOUŠI

V matčině sukni, kalmuk po dědouši,
na hlavě zbytek beranice šedé, -
a ona celá ve plachetce hnědé
jdou sněhem návsí jak dva chocholouši.

Kde kalužka, tam přenáší ho k souši;
kluk jako ráče, děvčátko tak bledé -
a nyní k nám ho koledovat vede
a v předsíni se ozval hlásek mouši.

A koleduje; - druhý pípá v tichu:
„Veselí blahé nastalo nám nyní...“
- Ti malí koledníci jsou tak k smíchu!
až na ty oči bojácné a divé --
- A nepouštějte chocholouše dříve,
než ohřejou a najedí se v síni!

MALÁ PRODAVAČKA

Tak stojí obalena v jinovatku
jak strůmek, jenž se dívá v sněžná lada
a sníh jen přes ty domy padá, padá
na ni i na psa ukrytého v šátku.

Má doma sestry dvě a chorou matku,
ta matka pro ně každým soustem strádá -
však jediného mají kamaráda;
hlad mají samy! - co dát ubožátku?

Již třetí den tu do večera stojí
a líto jí, že kupec nepřichází,
a kdos-li zastaví se - tak se bojí!
Zas už ten soumrak - psa to v šátku mrazí:
„Mlč, půjdeme!“ - Co řekne matka tomu?
- A přec tak ráda zas ho nese domů!

NESMÍŘENÍ

My rozhněvali jsme se pro tak málo!
- Matička u mne celé noci v pláči.
Ó, přijed, budu tě mít stokrát radši -
mně po tobě se tolik nastýskalo!“

Tak bledé, choré, mroucí dítě psalo
- a doma nevěděli, co to značí;
pak mrtvé děcko matka k prsoum tlačí,
- a dítě s dítětem se neshledalo.

A druhé žilo dál! - a muž byl z něho!
a po noci, již probděl, užil všeho,
na písmo přišel, které přečet stěží.
A z rána odjel vesský na hřbitůvek!
však nenašel ten malý, dětský rúvek:
- Sníh tam tak hluboký - tak čistý leží.

U KOLÉBKY

Spíš ve své malé kolébce - tak líně!
Tvá matka dala běloučké ti prádlo: -
toť zrovna, jak by sněhu bylo padlo
od košilky až vrchem ku spružině.

A ty jak lístek růžový jsi v klíně
té závěje! - to z kvítka, které vadlo
po zemi touhou a pak maní skradlo
z anděla ruky se do naší síně.

Spi tiše, spi! - Ten úsměv na tvé líci:
to zdá se ti snad ještě o snech z ráje!
- ne, ne! - to mní jen otec blábolící.
Kol rtíků tvých to dumlání jak hraje!
- už vzhůru, šotku? - Nuž, zde matka jesti:
pij z prsou jejích - všechno její štěstí!

U PSANÍ

Taks růžová, jak v červnu hlohu snítek,
a já tě miluju tak neskonale!
- však teď už jdi! - mám práci, kutíš stále,
jdi, andílku! - tam pannu máš a svítek.

A píšu: „Oplatí vám děti dítek,
co učinili jste pro děcko malé,
a bude chvíle, kdy“ - v tom nenadále
mi inkoust převrhnul ten malý skřítek.

Teď kaboní se, natahuje k pláči:
„Nu, mlč! - vždyť hůře ve světě se daří -
tys přece jen můj květ, a to mi stačí!
- Leč až ta ruka má zde jednou zvadne,
pak jako s hlohu květ, s tvých šťastných tváří
ať jeden úsměv - také na ni padne!“

Zlatý máj

1887

VĚNOVÁNÍ

Ty písňě tady dávám ti, mé dítě,
v čas, kdy jsi byla žití na úsvitě.

Když bylas plna štěstí, plna zdraví
a úsměv tvůj i pláč byl dětský, pravý.

V čas, který neznal žití stránku stinnou;
ty vzpomínky ti nikdy nevyhynou.

Kdy bylas jako letní slunko vřelá
a jako květ a jako děcko celá.

A otec tvůj, by ku práci se sřílil,
kdyžs v noci spala, nad tebou se chýlil.

Těch slunečných i teskných písni řadu
psal otec tvůj už v chmurném listopadu,

Když pustnul sad, strom dávno přestal kvěsti
a ty jsi byla celé jeho štěstí. -

Nuž, proved' tebe písň ta - kde jasná,
a v žití šťastna buď - ó šťastná, šťastná!

V Praze, 1886 v den po sv. Alžbětě

ZLATÝ MÁJ

Zlatý máj se zaskvěl v kraji,
zlatý Máj, ó zlatý Máj!
luka pestře prokvétají,
zelená se luh i háj;
bory šumí, potok hučí,
na květinách včely bzučí,
slunko svítí v jeden jas -
zlatý Máj se vrátil zas!

Slunko svítí, v nebi siném
není mráčku v šíř ni v dál,
jak pod modrým baldachýnem
skřivánek se rozzpíval:
výš a výše letí stále,
zvoní teď jak zvonky malé
a jak fléten táhlý hlas
jeho zpěv k nám zvučí zas.

Máji, Máji, zlatý Máji,
cožpak ty jsi přines nám? -
včelám květ, a ptactvo háji,
vlaštovky dals chaloupkám;
jabloň oděls bílým šatem,
potok stříbrem, luka zlatem,
trávu dal jsi kravičkám; -
co jsi, Máji, přines nám?

Máji, krásný zlatý Máji,
budeš tu jen krátký čas,
po tobě si zastýskají

luh a luka, lesy zas;
bude smutno, teskno všady -
Zlatý Máji, pro nás tady
kdys do smutných myšlenek
nech kytičku pomněnek!

SLUNÍČKO

Sluníčko-víčko,
rozmilý broučku,
co jsme se tě nahonili
na tom paloučku!
Od stébla k stéblu
jen jsi se kmitlo,
nerado, nerado,
přec jsi se chytlo,
Sluníčko-víčko!

A teď tě máme,
ty broučku malý,
kropený jak makovička,
jak šípek zralý!
Jak se ti líbí
zde v teplé dlani?
Aj, děláš, jako bys
nežilo ani,
Sluníčko-víčko!

Nožičky ztuhlé,
křidélka k sobě. -
Nelíbí se tedy u nás?
pomůžem tobě!
Otevřem ruku,
zlehounka, tiše; -
už krovky nazvedáš,
chce se ti výše,
Sluníčko-víčko?

Po dlani vzhůru
a po malíčku;
tam se tedy pozachtělo
Sluníčku-víčku?
Po dlani vzhůru
na prstu čepičku:
zastýskalo, zastýskalo
se po sluníčku,
Sluníčku-víčku?

Nuž, tedy leť si,
ty broučku malý,
jako rudá jiskra letí
v nebeskou dáli. -
A my se budem
za tebou dívat;
za tebou dívat,
o tobě zpívat,
Sluníčko-víčko!

DEN PRÁCE

Je to práce, je to shonu,
chce-li člověk svého dbát,
jako včely na záhonu
musíme si přispíchat.

Ráno, sotva pomodleno,
už se musí Panna mýt,
oblékat, vše naškrobena,
jako z kmentu musí být.

Pokoj Panně uklidí se,
postýlka se ustele,
pak na oříškové míse
posnídá se vesele.

Kocourek už také číhá, -
ať si počká maličko;
neboť na nás čeká kniha,
jemu hodíme klubičko.

Co v té knížce ve hodině
přečte se to pohádek!
nechce se nám do kuchyně,
- a to by byl pořádek!

Hajdy! Vařit, péci čile,
pražit, smažit vesele,
hodným dětem z mouky bílé,
pro lenochy z popele.

Odpoledne ubíráme
v louky se a do lesa,
s ptáky sobě zazpíváme,
s květy srdce zaplesá.

K večeru, unaven celý
domů jde zas každý rád -
do úlu se vrací včely,
a my půjdem také spat.

JABLÍČKA

Jablíčka zrajou na stromech,
slunečko do nich pálí -
až jedno spadne, chytnu je,
nežli se zakutálí.

Spadlo jablíčko červené,
jedno, druhé a třetí,
všecky jsem chytla, jako když
kocourek za myškou letí.

To jedno sobě uschovám!
hledu se nemusím báti!
s jablíčkem druhým bratříček
v kolébce bude si hráti.

A třetí? - S bledoučkým děťátkem
k nám smutná chodívá žena:
dám-li mu jablíčko, snad se též
robátko začervená.

VLAŠTOVKA ZPÍVÁ

Vlaštovička šveholí. -
Kdo jí z lidí rozumí?
poslouchá ji kdokoli
pod střechou i na poli,
ale nikdo neumí
říci, co ta vlaštovička zpívá.

Vlaštovička zapěla:
(Děcko slouchá pod krovem.)
„Kam že bych se poděla,
kdybych letět musila
ven v lijáku takovém!“
(Poslouchá děcko, jak vlaštovka zpívá.)

Slyšela ji mláďata,
vystrčila krčky ven,
potom křídla pernatá;
matka kárá písklata:
„To dnes pro vás psotný den!“
(To jim ta vlaštovička jistě zpívá.)

„Co vás, děti, napadá?
z domu dnes? - ni na chvílku!
mokrý dvůr i zahrada
viděla bych nerada
urousanou košilku.“
(To jim ta moudrá vlaštovička zpívá.)

„Že už máte zase hlad?
vy nemáte nikdy dost,

dnes už nevím co vám dát,
- a teď hajdy, děti, spat!
je s vámi jen samá zlost!“
(Tak se ta vlaštovička zlobí, zpívá.)

Vtom prokmitnul mrakem jas
vlaštovička zpívá dál:
„Bude, dítky, krásný čas!
odletím a přijdu zas -
kdo by to byl předvídal,
své zlatoušky že nakrmím!“ - tak zpívá.

Vlaštovička šveholí -
matka volá k večeri,
dítě k ní se batolí
- ať to bylo kdekoli -
nikdo děcku nevěří,
že rozumělo, vlaštovka co zpívá...

HVĚZDY

Na nebi tolik hvězdiček
se míhotá a svítá!
matička nám povídává,
že jich nikdo nespočítá.

Jich počtu neví andělé,
což teprv někdo z lidí!
ale Bůh tam nad hvězdami,
do jedinké že je vidí.

Tu, která jako diamant,
i onu, která bledne -
velké, malé, On je řídí,
nepohřeší ani jedné.

A my s tou chudou matičkou
jsme chudé čtyři děti:
jak to u nás bývá, nechce
nikdo z lidí rozuměti.

Jsme čtyři děti maličké
a chudé, my to víme -
Tomu však, jenž hvězdy hlídá,
také my se neztratíme.

UKOLÉBAVKA

Hajej, nynej, má Panenko,
dřímej sladký sen;
když ty budeš libě spáti,
já tě budu kolébati,
hajej, spinkej jen.

Peřinky máš čisté, bílé
jako padlý sníh,
nemusíš se báti zimy,
jak pod křídly labutími
budeš spáti v nich.

Dosti jsi mi práce dala
celý boží den:
praní, šití, ukládání -
teď, Panenko, čas je k spaní,
hajej, dřímej jen.

Až ti spánek očka sklízí,
půjdu také spát -
ranníčko tě vezmu k sobě
a budem si hezky obě
sny své povídat.

MATIČCE

Matičko má milá,
moje drahá matko,
vy jste jako holub
a já holoubátko.

Vy jste holub sivý,
já holoubek bílý -
kde jsme se v tom širém
světě natrefili!

V tom vašem srdečku
tolik lásky bydlí -
schovejte mne k němu
pod vašimi křídly.

LETNÍ VEČER

Slunce zašlo za horami
v záři rudých červánků,
nad polem a nad lukami
tichne píseň skřivánků.

Zticha, zticha vítr dýchá
přes lučiny od lesa,
nad nimi se klenou zticha
holubičí nebesa.

Na luka a pole, skály
lehá mlha modravá,
šeří koroptvička v dáli
kuřátka si svolává.

Zticha, zticha vítr dýchá,
v trávu padá rosička,
a na sivém nebi zticha
bleskla první hvězdička. -

PTÁČE

Na dva drátky uzamčené
v naší kleci ptáče zpívá,
chvilku zmlkne - ven se dívá,
kde to zlaté slunko hřeje,
poskočí si, znovu pěje,
a mně zdá se nejináče,
než že pláče!

V zahradě nám višně zrají,
na větvičce ptáček sedí:
ptáci lidem nepovědí,
co to sobě povídají; -
„Jak se daří?“ - A ten z klece
dí: „Zde je to smutné přece!“

Celý den a celé noci
na bidélku bez ustání
- a ten den je k nepřečkání!
Za dne soudruh nepřilítne,
v noci hvězda nezakmitne:
o tom slunci, země kráse
mně jen zdá se!“

Venku svítí slunce zlaté,
po zahradě větrík pěje;
ptáče zmlklo - druhé pěje:
„Pusťte je, vždyť zrovna prosí,
napije se slunka, rosy -
pusťte je, vždyť je to bolí,
- ať si se mnou zašveholí!“

KOCOUREK

Ořech velký pes
na kotě měl zlost;
sezval čtyři kamarády,
by jich bylo dost.

By jich bylo dost
velkých těch psů pět
Mourka chytnout za kožíšek -
Hoj, kocourku, v let!

Kocourek to zblesk,
hej, a to byl hon!
pět psů letí za kocourkem,
napřed letí on.

Hoj, kocourku, běž!
nikde není plot,
jde tobě dnes o kožíšek,
jde ti o život!

Mladý o život
jde ti v honu tom:
Hejsa! - kdyby tady nebyl
jabloňový strom!

V patách Ořech, Lap,
Čumil, Brok a Šnek -
na jabloň jim jako vítr
skočil kocourek.

To jest jeho hrad,
to jest jeho dům!
mrkvičku kocourek strouhá
pěti pánům psům:

„Nahoru se k nám
vylézt nelíbí? -
Kdyby jeden nohu zlomil,
čtyři zbyli by.

Na jednoho pět? -
to je velká čest!
Kdyby příběh ještě jeden,
bylo by psů šest!“

KOULI SE, KOULI -

Kouli se, kouli,
červené jablíčko,
zelenou travičkou
až tam na sluníčko!

Ty budeš běhat,
my tě budem honit,
skřivánek bude nám
s nebe k tomu zvonit.

Kouli se, kouli,
ale pozor v letu,
ať mi nepodlomíš
nikde ani květu!

Chudobky bílé,
modravého zvonku -
my tě budem honit,
ale pomalounku!

Pomalu, zvolna
skrz to luční kvítí;
vždyť ono má také radost
z toho živobyті.

Skřivánek-li zvoní,
pohřívá sluníčko -
nekažme mu živobyті,
červené jablíčko! -

SLZIČKY PANNY MARIE

Panny Marie slzičky, -
ať nebolí mne očičky!

Ať nebolí od ničeho,
od dobrého ani od zlého.

Ať nebolí mne v noc, ni den,
ať pro mne šťastný život ten!

A v pláči, smutku ve chvíli,
ať Bůh ty oči posílí!

A budu-li kdy šťasten víc,
pýcha se vzdal mých zřítelnic.

A nuzného-li uhlídám,
ať rozdělím s ním to, co mám.

A na mne, ani u lidí
ať zlého oči nevidí.

Ať jiným zlého nepřejí,
než já kdy žijou šťastněji.

A po své práci každý den
ať zavřu oči spokojen.

PETRKLÍČE

Šel Pán Ježíš z Boží rady
Getsemanské do zahrady.

Do zahrady do zelené,
Jeho potem posvěcené.

Kde pro hříchy všeho lidu
měl být vydán v ruce Židů.

Šel Pán Ježíš před svítáním,
svatý Petr kráčel za ním.

Pán Ježíš si nezavzdychá,
svatý Petr pláče zticha.

„Nechtěj, Pane, na smrt jítí!“
„Otec můj chce tak to mítí.“

„Prohřešil se Adam tuze.“
„Měť za to již po zásluze.“

„Lidé hřeší víc, než Adam.“
„Proto za ně život skládám.“

„Až Tvé tělo z mrtvých vstane,
do nebe je nepuť, Pane.“

Pán se usmál vlídně, tiše:
„Dal jsem tobě klíč své říše!“

„Za ty klíče díky, Pane -
nikdo se tam nedostane!“

Svatý Petr zvolal v hněvu,
- Pán naň pohled bez úsměvu.

Potom kráčel mlčky dále,
svatý Petr za ním stále.

Hle však, Pánu za šlépějí
zlaté květy vyrážejí.

Stkví se v trávě Getsemanské
jako mušky svatojánské.

Až zahrada plna kvítí
a v každém se slza svítí.

„Pane, řekni, co to značí?“
„Nad tvým hněvem, Petře, pláči.“

„Co ty květy všelijaké?“
„To ti, Petře, řeknu také:“

Já se na smrt odevzdávám,
květy tady zanechávám.

By mluvily k srdcím lidí,
až mne země neuvidí.

Neb kdo květu porozumí,
také moje slovo umí.

Na květy kdo s láskou shlíží,
Bohu, lidem neublíží.

Na celý svět s láskou zírám -
sám si nebe otevírá!

A ten žlutý kvítek tady
Getsemanské do zahrady

Já ho zasil na znamení
vykoupení, odpuštění.

Každým jarem bude kvésti
v čas, kdy musel kříž jsem nésti.

Ale znakem, Petře, stále
bude též tvé lásky malé.

Za trest pak tvé víry chudé
Petrklíčem zvat se bude!“

SMUTNO

Nevím, co mi tak smutno,
co mi tak teskno dnes,
venku je mlhavo, rmutno, -
pták v kleci sotva hles.

On se mnou z okna se dívá,
do sadu dívá se ven;
tam list se po listu schvívá
a holý se klátí kmen.

Kmen holý větrem se klátí,
a pustý je celý sad
a mlhou a jíním jej šatí
ten měsíc Listopad.

Co, ptáku, hledíš tak rmutno?
tys přece neztratil nic;
však, když je člověku smutno,
ten ztratil o mnoho víc. -

Tví druzi vrátí se, - blahá
vesna zas přinese květ, -
ale má matička drahá
z hrobu se nevrátí zpět.

OBLAKA

Po nebi plují oblaka
růžová, zlatá a šedá,
toť zrovna jak sbor andělů,
když křídla k nebesům zvedá.

Po nebi plují vysoko
a jeden za druhým táhne,
kde v suchopáru jaký květ,
on jistě za nimi práhne.

Oblaka plují vysoko,
však líto jim květu, jak vadne,
a do kalíšku květiny
dešťová krůpěje padne.

My děti jsme jak ty květiny
a věříme, že je to snáze,
když anděl Boží zastaví
se u nás na své dráze.

On letí vysoko nad zemí
a k lidem dívá se dolů;
kdo vesel, s tím se raduje,
a zapláče s tím, kdo v bolu.

A jest-li ti teskno, dítě mé,
jen modli se, vroucně se modli:
jak letí anděl přes tu zem,
on jistě u tebe prodlí!

BABIČKA

Babičko milá,
hlavičko bílá,
svraštěná líčka!
podobna páře -
v zraku však záře
jak od sluníčka!

Babičko malá,
odkud jste vzala
ty bílé vlasy? -
to na ně lety
sněhy neb květy
napadly asi.

Babičko malá,
odkud jste vzala
ty líce hnědé?
to as, jak padá
v podzimní lada
list s vrby šedé.

Babičko milá,
co se vám bílá
ruka tak třese?
to as, jak chvátí
vítr, a klátí
osikou v lese.

A to sluníčko
v očích, babičko,
odkud je máte?
to svítí čistě
vaše tam jistě
srdíčko zlaté!

KAŠPÁREK

Tváře čistě malované,
očka jako oharek,
do světa se směle dívá
malý, švarný Kašpárek.

Čepičku má s rolničkami,
přitisknutou do vlasů,
kamizolku rudobílou,
kalhotky má z atlasu.

Rukávy má naškrobené,
punčošky má na stuhy
a na botkách vyleštěných
zvoní zlaté ostruhy.

Kordík z péra kohoutího
visí v pasu na háčku,
jednu ruku pevně k boku,
v druhé drží plácačku.

Od hlavy až po ostruhy
hotový to hrdina,
veselý a čtveračivý
jako dobrá hodina.

Zlého se mu na tom světě
mnoho arcí neděje, -
časem-li však hlavu ztratí,
vesele se zasměje.

Někdy padne do polévky
někdy také v omáčku; -
hloupá-li se moucha směje,
vezme na ni plácačku.

Jinak svět, ať co chce dělá,
nechá v svatém pokoji!
neublíží, ale také
nikoho se nebojí!

Měsíc prázdný, bez haléře -
ale proto nepláče!
myslí snad: „Nemůže v světě
každý jísti koláče.“

Nikomu nic nezávidí,
po slávě se nepídí, -
žeť, Kašpárku roztomilý,
moudřejší jsi nad lidi!

I až jednou uložíme
do malé tě rakvičky -
žeť vesele uslyšíme
zazvonit tvé rolničky!

MRZOUT

Starý, tlustý pán
zalez do kouta
upřed si tam síť,
muškám na pouta.

Na síti má prach,
na zádech má kříž,
život-li ti mil,
nechoď, muško, blíž!

Sedí celý den,
ani nehne se;
co si myslí jen?
- Inu, ptejme se!

Sedí, tloustne jen,
pranic nepoví:
Inu, vždyť to je
pavouk křížový!

Přiletí-li však
muška jako mák,
hoj, tu vyskočí
jako divý drak!

Sítí obtočí
mušku se všech stran,
pak ji vyssaje -
to je čistý pán!

Potom, tlustší zas,
vleze do kouta -
Pojďme radši pryč,
- nechme mrzouta!

POHÁDKA O KRÁLI PECIVÁLU

Král Pecivál kdys kraloval
až u tureckých hranic,
však, ač měl zlata plný sklep
a jedl jenom s medem chléb,
- jej netěšilo pranic!

Ať hleděl k slunce východu,
ať hleděl ku západu, -
v svých prsou cítil těžkou tíž:
neb před sebou měl velkou říš,
- a velký cop měl vzadu!

Měl diamantů věrtele
a perly bílé, rudé,
však, ať si bděl anebo spal
a jed a pil, neb kraloval,
ten cop mu vadil všude.

Ať reky vodil do boje,
ať na lov svoje honce,
cop stále rost a byla již
porostlá copem celá říš -
a nebylo ho konce!

Už rolník nechal v poli pluh
a tesař nemoh tesat:
neb z poddaných kde který jest,
ten králův cop jen musel plést
a museli ho česat.

I povolal král mudrce
až do tatarských hranic
a děl: „Co s copem dělat jen?“ -
I radili se rok a den,
- pak nevěděli pranic.

I velký žal měl náš pan král:
„Ó, krásný světě, vane!
už vykopejte černý hrob
a pochovejte mne i cop -
Ó, králi Pecivále!“

A v žalu svém, jak nocí, dnem
král Pecivál tak volá,
jej Šašek jeho uslyšel
i bylo mu ho velký žel
i řekl: „Kmotře, hola!

Můj pane králi, hola hej!“
tak Šašek řekl k němu -
„můj pane králi, jen se vzbop,
my nůžky vezmem na ten cop
a bude konec všemu!“

Dvě slzi velkých jako hrách
se králi s tváří skradlo:
„Ó, šťastný králi, šťastná zem!
dnes ještě cop si ustříhnem,
- - a mně to nenapadlo!

Můj dobrý Šašku, hola hej!
teď jsem zas šťasten, hochu;
svou milou dceru dám ti rád
i svoji říš - jen kralovat
mne nechte ještě trochu!

Můj dobrý Šašku, hola hej!
ty buď mi místo syna -“
Ó, že jsme tam též nebyli!
což byli bychom napili
se červeného vína! -

VLAŠTOVKY TÁHNOU

Vlaštovičko, leť,
už je na tě čas -
listí žlutne, poletuje,
po strništi vítr duje,
bude brzo mráz.

Vlaštovičko, leť
na slunečný jih -
pavouk babí léto spřádá,
muška též si prospí ráda,
až přiletí sníh.

Až ho napadne
kolem našich vrat,
i až bude Meluzína
kvíletí nám do komína,
budem vzpomínat. -

Na tvůj letní zpěv,
kde ho zpíváš, kde?
budem na svých mapách zvídat
- a tvé hnízdo budem hlídat,
jak bys byla zde!

Přijde jaro zas,
ty se vrátíš sem -
Potkáš-li kde kousek štěstí,
můžeš nám ho též přinést
v naši českou zem!

KRÁLOVNA ZIMY

Hoj! na bílém koni
o závod se honí
s větrem jezdkyně;
vlasy s bledých skrání
jako mraky za ní
vlají v krajině.

Mráz má v šerém hledu
a korunku z ledu
nese na čele;
a jak pádí, v běhu
prší vločky sněhu
s roucha úběle.

Kol boků má šaty
zimostrázem spjaty,
pasem zeleným,
a ve hřívě koní
perlami to zvoní:
ledem kaleným.

Kudy větrem letí,
urve s holých snětí
poslední si list. -
„Hoj!“ zavýská s plenem
v sedle vystrojeném
z prázdných ptačích hnízd.

„Hoj!“ zavýská sobě,
„květiny jsou v hrobě,
listí haraší!“

A kudy tak spěje,
celá zem se chvěje
v bílém rubáši. -

Hoj, na bílém koni
o závod se honí
s větrem jezd kyně.
Toť královna Zimy!
Havran letí s nimi
v sněžné krajině.

VÁNOCE

Jak s rolničkami saně zvoní,
jak vody v šumném potoce
jste přijely na bílém koni,
ó vánoce, ó vánoce!

Po celém kraji sněhu leží,
pod mraky měsíc vesluje -
však u nás teplo; - ať si sněží
a vítr okny lomcuje.

Náš útulný a tichý domek
až po krovy je zasněžen,
však proto přec vánoční stromek
k nám od Ježíška přivezen.

A na něm? - Bože - divy světa!
jak světélky je zaplaven:
zde stádo, zde je vojska četa,
zde koráb - k plavbě připraven.

Zde cukroví je ve škatuli
a zde je zlatý oříšek -
a zde - ó div - k své Matce tulí
se sám ten božský Ježíšek!

Zde vůl a otec vedle něho,
zde Tříkrálů je vzácný dar;
však, Ježíšku, nač mi je všeho? -
kdyžs nepřines mi botek pár!

Já viděl ondy bosé dítě:
sněhem a ledem hoch šel sám,
já řek mu, že když poprosí Tě,
Ty mně - a jemu já je dám.

Však hle! - u dveří někdo stojí,
- tak dřív se nikdy neusmál;
vysoké botky, kabát dvojí,
- snad Ježíšek ti sám to dal?

Ó hochu, pojd' u Jezulátka
se poděkuj, jak slušivá; -
zde to je moje dobrá matka
- a vidíš, jak se usmívá?

A dnes Ježíška nepros o víc,
rozdělím s tebou vše, co mám,
to cukroví zde na polovic,
- svou matičku si nechám sám!

Jak s rolničkami saně zvoní,
jak vody v šumném potoce,
jste přijely na bílém koni,
ó krásné, svaté vánoce!

MODLITBA

Ó dobrý Bože, Otče malých dítek,
uslyš mé modlení tam na nebesích -
Ty opatruješ každý luční kvítek
a živiš v poli ptáka, srnu v lesích;
Ty vodiš oblohou svá stáda hvězd
a velíš slunci vstávat každé ráno,
Tys dárce všeho, co je lidem dáno
na poli, ve vsích, v hradbách velkých měst.

Ráno i večer, v soumrak, na úsvitě
Ty o všechno se staráš, co je živé -
Ó rozpomeň se také na Svě dítě
a drž mne v náruči Svě ochranlivé.
Dej chleba mi, jak pták má pokrm svůj,
a dej mi šat, jak šatíš polní květy,
a veď mne, jako vodiš hvězdné světy -
a anděl Tvůj mne ve snu opatruj!

Skřiváncí písně

1888

Dceruškám Heritesovým Marii a Boženě

Hrstka lístků růžových -
nenajdete takových
pod kvetoucí sněží,
jak jich padá do dlaní
s líček, zraků, usmání,
ze šveholu dětí. -

ZPĚVÁK PŘICHÁZÍ

Nesu Vám velké noviny
odněkud z neznámé země;
host vzácný mi je povídal,
jak z dálky zavítal ke mně.

Měl roucho bílé jako sníh,
na hlavě věnec měl z květů
a v očích zář a vlídnou tvář
a úsměv kol blažených retů.

A nachýlil se ke mně tak,
k Vám jako matka se sklání,
a povídal mi celý den
a v noci až do svítání:

Jak rostou květy na poli,
a pták jak v doubravě zpívá
a o lidech a o hvězdách,
a Bůh jak na vše se dívá.

To povídal mi den a noc,
však o Vás na úsvitě,
jak sličnější než v poli květ
je dobré, nevinné dítě.

A jak se ten host jmenoval,
se chcete dozvědětí?
to byl snad Strážný anděl sám,
neb Lásky k vám, mé děti!

SKŘIVÁNEK

Skřivánek vyletěl vysoko
nad pole a lučiny v květu
a zmizel v modru nebeském,
jak zapad by do jiných světů.

Jen jeho píseň v blankytu
šveholí, zvoní a jásá,
a padá v zem, jak s jabloně
perličky rosy když střásá.

Skřivánku, ptáčku, zpěváčku,
jak letíš v nebeskou dáli,
rci, kde v tom malém hrdélku,
ty všechny písně se vzaly?

Nevzaly se mi v hrdélku,
ony mi v srdéčku pučí,
tam rostou jako v poli květ,
jak čistý potůček zvučí.

A letím s nimi od země
vysoko, jak jenom mohu.
by dolů lidem zpívaly
a vzhůru nesly se k Bohu.

ŽEŽULKA

Zakukala žežulička
z doubravy:
„Přišlo jaro, kdo je se mnou
pozdraví?

Přišlo, jak by s nebe spadlo,
samý květ,
pospěšte si, chcete-li je
uvidět!“

My bychom je pozdravili,
ale jak?
my kukati neumíme
jako pták.

Ale přec se půjdem na ně
podívat;
nekukáme, můžem však mu
zazpívat!

MÁJOVÝ DĚŠŤ

Padej, padej v travičku,
májový ty deštičku;
větřík ani nezadýchá,
padej padej zvolna, zticha,
dej nám teplou vlažičku -
padej, padej, deštičku!

Jetel, tráva, obilí
po tobě už toužily;
pšenka, žito, vše, co třeba,
aby bylo mléko, chleba,
růsti sobě popílí -
padej, ať se posílí.

Bílý květ a nachový
odložilo stromoví,
zahrady se v zeleň šatí,
třešně budou nalévati,
zavoní květ lipový;
padej, dešti májový.

Ven do tvého padání
pastýř stádo vyhání;
padej, padej, teple, zticha,
ať pastevci neosychá
hůl pod lesem na stráni,
než zazvoní klekání.

Přestaneš-li chvíličku,
v západovém sluníčku
až se duha nebem sklene,
jako v květy porosené
hod' nám ve vlas, deštičku,
démantovou perličku!

MÁJE

Zavanul teplý
větříček z kraje,
vzhůru do háje, vzhůru do háje,
nasekáme tam
zelené máje!

Zelené máje
před naše stáje,
by kravky měly celý rok píce,
aby tam nešly
čarodějnice.

Zelené máje,
chvojové klestí
před každá vrátka musíme snésti,
aby tam kvetlo
celý rok štěstí.

Jako v tom háji
krásno to bude,
aby nám Pán Bůh požehnal všude,
v bohatém statku,
v chaloupce chudé!

KALINA

Kalina květina
smutná, tmavolistá,
v skalné rokli vypíná se
do oblohy čista.

Kalina, sněžina
květem obalená,
jako pod ní jarní voda
bíle rozpěněná.

Ve květu, v podlétu,
v zimě stojí sama,
ráda by si promluvila
s vodou, s hvězdičkama.

Kalina květina
sama v rokli stojí,
do oblohy nedosáhne,
do vody se bojí.

Jen někdy večerem
hvězda dolů slítne;
než zapadne do té vody,
v kalině se chytne. -

ŽITO, ŽITKO -

Žito, žitko zelené,
už vymetáš v klasy,
záhy v zrnka naleješ,
dá-li Pán Bůh časy.

Deštiček tě vytáhne,
rosa uschnout nedá,
slunečko tě upraží
do tvrda a hněda.

Na souvrati odkvetou
střevíčky a chrpy,
brzo, brzo zazvoní
hnědou líchou srpy.

Žito, žitko zelené,
jak tě vítr kloní,
žeť už z tebe z daleka
nový chleba voní!

RŮŽIČKY

Dvě růžičky červené
kvetou podle sebe,
nad nimi dva motýlky,
modré jako nebe.

Kam se jeden obrátí,
tam se druhý točí -
nejsou to dva motýlky,
jsou dvě modré oči.

Nejsou to dvě růžičky
porozkvetlé v jaře,
to našeho děťátka
růžové jsou tváře.

MODRÁ OČKA

Hvězdičky už vyšly,
červánek už zhas,
očka, modrá očka
už je k spaní čas.

Do kalíšků květů
blahý sen už slét,
zavřete se, očka,
jako modrý květ.

Ve hnízdečku sladce,
tiše usnul pták,
očka, modrá očka,
spěte také tak.

Už jste se den celý
nakoukala moc,
očka, modrá očka,
spěte - dobrou noc!

SLUNÍČKO

Já kočička malá,
jak jsem ráno vstala,
hned jsem to sluníčko
smát se uhlídala.

A kdyby se smálo
stokrát do pokoje,
tak se neusměje,
jak matička moje.

PACHOLÁTKO

Pacholátko
boubelaté,
očka modrá,
vlásky zlaté.

Ústka jako
máky plané,
celé jako
malované.

Po dolíčku
v každém líčku
a čilejší
nad rybičku.

Pacholátko
boubelaté
směje se jak
slunko zlaté.

To jsme rádi,
že je máme,
nikomu je
neprodáme!

DĚTÁTKO

To koťátko šedé
u kamen si přede,
a naše dětátko,
copak to dovede?

Takhle umí koukat,
takhle umí broukat,
takhle umí ležet,
takhle umí běžet,
takhle se nám houpe,
takhle se nám koupe;
koťátko to neví,
protože je hloupé!

KOŠILÁČEK

Košiláček umouněný,
nemytý a nemodlený.

Nečesá se, neustrojí,
vody se jak ohně bojí.

Jenom křičí, jen se pere,
jako když ho na nůž bere.

Košiláček umouraný,
- však ho jednou chytnou vrány!

Budou ho mít za havráně,
poletí s ním do své stráně.

Upustí ho do rybníka,
tam ať sobě vodě zvyká!

Vezme-li ho velká voda,
nebude ho taky škoda!

MIKULÁŠEK

Mikula, Mikuláš, Mikulášek,
zoubky má drobounké jako hrášek.

Hezounké, drobounké nad perličky,
sedí jak v budníku holubičky.

Na sněžných peroutkách ani prášek. -
Takové zoubky má Mikulášek!

NIKDO NEVÍ

Nikdo neví, jak mi je,
když se kočka umyje,
pak se na mne podívá,
jako když se vysmívá.

Počkej jen! až za chvíli
vezmi bílou košilku,
to se teprv uvidí,
kdo z vás dvou se zastydí!

KONÍČEK

Jaký to koníček, třeba vraný,
když není osedlán, okovaný! -

Honem se, kováři, k dílu mějte
a toho koně nám okovejte.

Kovář se postavil za kovadlo,
přikoval koníčka na houpadlo.

Přikoval, zakoval nohy obě
na pravo, na levo, po dvou k sobě.

Potom ho osedlal sedlář hebce,
sedí se na něm jak na kolébce.

A teď tě, bratříčku, posadíme,
v daleké kraje se vypravíme.

Já sednu, bratříčku, podle tebe,
budem se houpati až do nebe.

Za hory, za lesy, bystré vody,
s větrem se rozletíš o závody.

A potom pozvolna, zlehka, tiše,
koník tě donese do snů říše.

Tam na tom nejlepším světa koni
nikdo tě, bratříčku, nedohoní!

LETNÍ ODPOLEDNE

Větrík skoro nedýchal
a slunéčko hrálo,
na záhonech v zahradě
kvítí jak by spalo.

Po obloze vlaštovky
lítaly jak šípy,
v úlu včely bzučely
zpod košaté lípy.

Ticho vše, jen pěnkava
pípla někde v stromu,
a zarostlý vodojem
šplounal tiše k tomu.

Nad vodou se rákosí
zvolna kolébal,
nad ním tančil mušek roj
a šídlo jim hrálo.

Napřed hlasně, potom tíš,
tiše tak a spavě -
ó jak se to usnulo
v té vysoké trávě!

ANDĚL STRÁŽNÝ

Zdává se mi ve spaní,
- ať mne vždycky ochrání -
že se boží Anděl strážný
k postýlce mé uklání.

Peřinkou mne přikrývá,
pak se na mne usmívá,
a když sobě pozastesknu,
na prsou mne zahřívá.

Políbí mne na líčko,
zašeptá: „Má hvězdičko!“ -
není-li to Anděl strážný,
jste to vy, má matičko!

POUPÁTKO - PTAČÁTKO

Ty naše zahrádko,
jako to poupátko
v tobě zkvétá? -
kdo se naň podívá,
vždycky si myslívá,
zdali je poupátko z toho světa.

Ba, jakž by nebylo!
zjara k nám přibylo
zrovna v máji -
když kvetou jabloně,
v zeleném záhoně
poslední fialky odkvétají.

Bezy když rozkvetly
a z jihu přilétly
vlastovice -
šukaly pod krovy,
aj, ptáček takový
zapadl také k nám do světnice.

Zdali to ptačátko,
zdali je poupátko,
kdo že to ví?
jak ptáček šveholí,
jako květ na poli
kvete, však odkud je, neodpoví.

Až bude podletí,
vlastovky odletí,
sad náš zbělá -
našemu poupátku,
našemu ptačátku
ta zima - ale nic! - neudělá.

Co den je sličnější,
co den je milejší,
- žeť je, pane!
Poupátko, děvčátko,
zasměj se drobátko,
té naší písniče zamotané!

SRDÉČKO

Co to mé srdéčko
tluče: tlučky, tluk,
jako ta křepelka
u potoka z luk?

Tluče, tluče, tluče,
nikdy nemá dost -
pro zármutek málo,
hodně pro radost.

Ten svět je tak krásný,
tluč, srdéčko, tluč,
a když něco bolí,
Bohu odporuč!

ZVONY NEDĚLNÍ

Slavně, zvučně v šíř i v dáli,
slyš! - zní zvony kostelní
přes pole a lesy, skály
v svaté ticho nedělní.

Jest to, jak by hlaholení
snášelo se z blankytu,
jako snění, jako chvění
z nadzemského pobytu.

Teď to hrá a teď to volá
a teď mocně zaplesá -
a to srdce neodolá,
musí s nimi v nebesa!

Vzhůru, vzhůru letí, náhle
svatou jato zbožností,
tam k té výši neobsáhlé
až ke branám věčnosti.

Tam, když dávno zemskou tiší
už ty zvony dozněly,
dlouho ještě, dlouho slyší
modliti se anděly.

DOMOV

Domove, domove
drahý a jediný,
nejdražší, nejsladší
nad světa končiny.

Nejdražší, nejsladší
na světě ze všeho,
daný mi v kolébce
od Boha samého.

A kdybych ve světě
byl i ten nejchudší,
tys mi dán za poklad
v matčině náručí.

Jinde jsou krásnější,
jinde jsou šťastnější,
ale tys nad všechny
vlasti mi milejší.

Před mořem, za mořem
nenajdu takové,
jako ty, milený,
český můj domove!

ČECHY

Jsou ty naše Čechy
země maličká,
jak v hluboké moře
spadlá perlička.

Proto však je stokrát
ještě radši mám,
že jsou jak ta perla,
jako drahokam;

spadlý, utonulý
v mořské hlubiny,
ale pro nás ze všech
v světě jediný!

ORÁČ

Na poli, roli
oráč oře,
na poli roli
na úhoře.

Oráči, zorej
nám to pole,
velký tam poklad
leží dole.

Vzácný a dávno
nevidaný,
už po staletí
zakopaný.

Smáčený krví,
slzou z oka -
oráči, orej
do hluboka!

Oráči, orej
pevnou pěstí:
vyorej nám to
české štěstí!

Vyorej nám je,
jako bylo,
by se zas v Čechách
vyjasnilo!

ZEMĚ ČESKÁ

Můj rodný kraj jest Česká zem,
můj domov české luhy,
a kraj ten chovám v srdci svém
jak v světě žádný druhý;

jej miluju, jak matku svou
má kdo jen v světě rád,
i ve štěstí i v chvíli zlou
a navždy, nastokrát!

Ten drahý domov dal nám Bůh,
a chrání Jeho ruka
tu zem, již orá český pluh,
ta květuplná luka,
ty modré hory, šumný les
a města, samot klid,
ten český dvůr i ves
a v nich náš český lid.

Po otcích zbyly vlast i řeč
nám za dědictví svaté,
před nepřátely reků meč
je bránil tisíckrát!
Co po otcích jsme zdělili,
si zachovati chcem:
svých otců svaté mohyly
a pro sebe tu zem!

A Hospodin, Bůh zástupů,
On bude naším štítem,
a nevydá nás v potupu
v nepřátel hněvu lítém;
i uhájíme v každý čas
svou rodnou řeč i krev,
a bude slavný, velký zas
naš starý, český lev!

PÍSEŇ

Zachovej nám, Hospodine,
naši drahou, českou zem,
ať na věky nezahyne
s nepřáteli v boji zlém!
Hajme mužně práva svého
a svůj domov proti všem,
osud Čech též u každého
Čecha budiž osudem!

Plňme k vlasti povinnosti
s vůlí věrně oddanou,
a když třeba, s ochotností
buďme Její obranou!
Dávné slávy vzpomínejme,
že v Ní žili rekové, -
krev i statky za Ni dejme,
jako naši otcové!

Čeho získá práce pilná,
ať jí k blahu rozkvete!
skvělý duch a ruka silná
zhojí rány staleté! -
Bože! dej nám v sebe víru,
siliž naše naděje,
dej, ať slunce Tvého míru
nad vlastní se zaskvěje!

Stůjme k sobě v každou chvíli
svorní v boje v dobách zlých,
a jak Čechy šťastny byly,
budem zase šťastni v nich!
Ať se ruka k ruce vine!
Bůh náš není daleký -
Země česká nezahyne:
Sláva buď jí na věky!

SLOVANSKÁ LÍPA

Na slovanské lípě
roste mnoho snětí,
a my jedné matky
slovanské jsme děti.

Mnohá větev suchá,
mnohá nalomená,
ale lípa stojí
vzdorná, neskloněná.

I ať vichr duje,
blesk se do ní pustí,
ona bude státi,
ona bude růsti.

Vzdor na vzdory světu,
na radost svým dětem,
krásná, silná, velká,
obalená květem!

AŽ JÁ BUDU VELKÝ

Až já budu velký,
jako jsem teď malý,
bude ze mne jonák
v práci dokonalý.

Postavím se k pluhu,
zapřáhnu si voly,
budu s nimi orat,
na otcovské roli.

Od bílého rána
až do tmavé noci -
a budou mi orat,
jak orají otci.

A budou mi sklízet,
on jak s nimi sklízí -
nedostane hrouda
do ruky se cizí!

A dám dobrovolně
každému, co jeho -
ale proti králi
zastanu se svého!

KŘÍŽ U LESA

Na kraji u lesa
kříž stojí kamenný,
starý a zvětralý
a celý omšený.

Dokola vroubí ho
plůtková zahrádka,
a pod ním zapadlý
schůdek je klekátka.

V pohodě, nehodě
dubovou pod sněti
tak ten kříž stojí tu
celé už století.

S něho se Spasitel
dívá jak v tesknosti -
Koho tu vídával
klekati v samotě?

Otřen a oklečen
dole ten stupníček
a kolem rozkvetlo
tolik těch slziček.

CHUDÉ DÍTĚ

Já jsem dítě malé
a jsem dítě chudé,
až já budu velké,
copak ze mne bude!

Bude ze mne, bude,
co se zlíbí světu,
to, co na úhoru,
z polního je květu.

Nikdo neovorá,
nikdo neovláčí -
bude ze mne, bude
to, co Pán Bůh ráčí!

ŠTĚSTÍ

Kdo je bohatý,
ten je pán - ó tak!
ale kdo je chud,
není ubožák.

Smutný bohatec
sobě postýská,
chudák veselý
sobě zavýská!

Chudý, bohatý
soudruha je druh:
štěstí rozdává
na světě jen Bůh!

PŘÁNÍ

Měl bych rád
vinohrad
na slunečnou stranu,
loučku též, pšenku, rež,
aspoň na čtvrtlánu.

Měl bych rád
malý sad
plný krásných stromů,
kravku též, volků spřež
a chaloupku k tomu.

Měl bych rád
nastokrát
svoji starou matku,
ta by tam drahokam
byla na mém statku.

Měl bych rád -
co však přát
marně sobě dále!
nemám luh, mám jen pluh
a políčko v skále.

Nemám rád
vinohrad -
jen chaloupku v stráni,
rukou dvě a k nim své
matky požehnání!

CHALOUPKA

Ta naše chaloupka
prostá, milá,
jak by to pro ptáky
klíčka byla.

Není tak maličká
z dálky, z blízka,
nikomu se tam však
nezastýská.

Veselá, úhledná,
klidná, čistá -
máme v ní, ptáčata,
všichni místa.

A kdo ji uvidí,
kolem přejde,
neřek by, co se tam
štěstí vejde!

Jestli ho ve světě
někdy ztratím,
k tobě se, chaloupko,
pro ně vrátím.

HVĚZDIČKY

Slunéčko už zašlo,
vyjdou hvězdičky;
vyskakují z modra
jako jiskřičky.

Ta první je moje,
ta druhá je tvá -
matičko, vám patří
tam ta zářivá.

Čtvrtou ať má naše
malá sestřička,
jednou podělíme
také tatíčka.

Ale teď, matičko,
hledte v šíř i v dál,
jakoby těch jisker
nebem rozsypal!

Jakoby tam rozmet
drobné pozlátko;
čí pak jsou ty hvězdy?
„Boží! - děťátko!“

RODIČŮM

Vstávaje, lehaje,
večer i raničko
za vás se modlívám,
otče a matičko.

By vám Bůh odplatil
za vaše strádání,
za každé slovíčko,
za každé usmání.

Za vše, čím k dobrému
stále mne vedete;
byste se dočkali
hodného dítěte!

NA ZAHRADĚ

Dokola, dokola,
kdo si víc poplíl!
budem se honiti,
jako dva motýli.

Trávníkem, cestičkou,
jak se kdo otočí,
ažtě nám na tvářích
růžičky naskočí.

Trávníkem, cestičkou
dokola, dokola,
až na nás z daleka
matička zavolá.

Potom si usednem
matičce na klíně,
jako dva motýli
na jedné květině.

MALÁ ŠVADLENA

Šiju, šiju plátno bílé
své panence na košile,
co nepadne na košilku,
rozešiju na postýlku.

Rozešiju na polštáře,
ani steh se nevypáře;
na šátky a na ubrusy
zбудou ještě hezké kusy.

Budu šíti, šíti, šíti,
slunéčko tak pěkně svítí,
nebudu dbát na únavu,
než došiju na výbavu.

Budu šíti, šíti, šíti,
zpod okénka voní kvítí,
vlašťovička venku lítá,
toť ta jehla jen se kmitá!

MACÍČEK

Není macík jako macík,
- to je macíček!
nejsmělejší, nejmlsnější
ze všech kočiček.

Celý den u kamen leží,
vyhřívá se rád,
zlíbí-li se, milostivě
dá se pochovat.

Ze všeho mu na tom světě
nejmilejší klid,
přede, ale neupřede
ani jednu nit.

K práci nemá chutě žádné,
do hry - to je let!
a kde hrnek se smetánkou,
to ví o něm hned.

Ale přes to macíčkoví
budiž také čest,
kde jen v domě myška hne se,
už jí v patách jest.

V noci půdu obejde si,
chrání chlév a sklep,
na špýcharu obilíčko,
ve špižírně chléb.

Jako voják noční stráží
chodí sem a tam,
co by chtěla myška smlsnout,
smlsne radši sám.

Ráno přijde upravený,
způsobný a tich,
náprsníčku ulízanou,
tlapky jako snůh.

Proto tě má, náš macíčku,
přec jen každý rád:
zde je myška papírová,
chceš-li, pojď si hrát!

TEN NÁŠ PES

Ten náš pes
skákal dnes,
skákal také včera;
bude as
skákat zas
zítra do večera.

Pejsku náš,
co to máš,
žes tak vesel stále?
„Řek bych vám,
nevím sám“ -
hop! - a skákal dále.

SOVA

Sovička mrzutá
sedí a nedutá,
jen se mračí;
květy ji neblaží,
slunce jí překáží,
i zpěv ptačí.

Sovička mrzutá
sedí a nedutá
za den celý;
poslyšte písničku,
snad paní sovičku
rozveselí:

„Sovičko mrzutá,
kdo ani nedutá,
sedí v tichu,
na radost mrzí se,
a na svět mračí se,
ten je k smíchu!“

Sovička mrzutá
sedí a nedutá
ani slova. -
Zpívejte celý den
ona se mračí jen;
- vždyť je sova!

KOZIČKA

Má naše kozička
dlouhý vous,
dobře, že jí ho pes
neukous.

Kdyby ho byl ukous
docela,
kozička by vousu
neměla.

Neměl by ho dodnes
ani pes -
dobře tak, že jí ho
neodnes!

OŘÍŠEK

Říkali mu Oříšek,
huňatý měl kožíšek,
uši také, toť se ví -
jazýček měl růžový.

Nebyl sice veliký,
ale zloděj všeliký,
jakmile jen zaštěkal,
tuze se ho ulekal.

Hlídal celý den i noc,
nedostával za to moc,
ale každý měl ho rád,
to je také dobrý plat.

KONĚ

Já mám povoz
o dvou koních,
neběží-li,
prásknu do nich!

Jsou ty koně
neučeny,
a já jsem kluk
nezvedený.

Kam si chtějí,
tam si chodí;
dobře mají,
když mne shodí!

PES A KOTĚ

Pejsek umí vrčet,
kotě přede,
jeden to po druhém
nedovede.

Kocourek by vrčel,
pes před radši,
proto se na sebe
ti dva mračí.

LENOCHOD

Do oken svítí
bílý den,
kdo není lenoch,
z lůžka ven!

A kdo je lenoch,
zůstaň spát,
však se mu budou
ptáci smát.

Nejvíc ten černý
starý kos,
jenž viděl v světě
všelicos.

A za ním celý
ptačí rod:
„Hle, zavítal k nám
lenochod!

Z dalekých krajů
přišel k nám
žeť mohl také
zůstat tam!

Tam spáti mohl
nocí, dnem,
zde se mu jenom
vysmějem!“

VČELKA

Včelka lítá sem a tam,
od fialek k růžičkám.

Od růžiček v lípy květ,
všude sbírá sladký med.

Na jabloni, na máku,
od rána až k soumraku.

Od jara až k jeseni
lítá květnou zelení.

U všech květů čilý host,
až je v úlu medu dost.

A když zasněžen je úl,
má vždy sladký, plný stůl.

Ať je zima, ať je led,
vzpomíná na letní květ.

Vzpomíná na slunka jas,
čeká, až se vrátí zas.

V létě práce, v zimě klid,
- kéž nám všem tak mohlo být!

BABÍ LÉTO

Babí léto lítá,
už je podzimek,
to už zima vítá
první bílá vlákna
do svých peřinek.

Pavouk jí je přede,
vítr navije,
na lučině šedé
perličkami z ledu
mráz je pošije.

Jinovatka rezné
utká povlaky,
potom peří sněžné
do nich znenadání
vsypou oblaky.

Babí léto lítá,
už je podzimek;
pole, luh je vítá:
oddechnout si v kupě
sněžných peřinek!

PTÁČATA

Jaro přišlo, první brázdu
táhne pluh;
slunko líchy rozehřívá,
s vlhké meze strnad zpívá:
„Naděl Bůh!“

Sad jako by mlékem polil,
- květu div!
sedmihlásek volá s hruše:
„Jablek, hrušek plné nůše,
- také sliv!“

Zlatá pšenka v poli zraje,
žlutne mez;
na sedláka z jetelíčka
zavolala křepelíčka:
„Pět peněz!“

Stodoly jsou naplněny,
stohy, žef!
po strništi vítr duje,
chocholouš si zaběduje:
„A co teď!“

Až ta bílá, krutá zima
přiletí -
pak z božího požehnání
hoďte zrnko ke snídani
ptáčeti!

VLAŠTOVKY

Vlaštovky nám odlétly
v jednom oka mihu,
včera slovo daly si,
dnes už táhly k jihu.

My se smutny loučíme,
ale ať si letí, -
vždyť na jihu čekají
také na ně děti!

Budou tleskat ručkama
a budou je vítat,
až je opět uvidí
nad chatkami lítat.

Děti sluncem osmahlé,
kadeřavé hlavy,
budou na ně dívat se,
jak si hnízdo staví.

A budou je poslouchat
ve večerním šeru,
jak si cvrčí pohádky
dálném o severu. -

ZIMA

Už to žluté listí opadává,
od jíní jsou luka šedivá,
už nám vlaštovička sbohem dává,
od hor dýchá zima mrazivá.

Obilí se mlátí ve stodole,
jablka snešena pod střechu,
brzo sníh pokryje sad i pole,
luh i les se chystá k oddechu.

Veselé však budou naše chatky,
až se kolem sněhu navane,
u kamen zavrčí kolovrátky,
zabělá se peří nadrané.

Usmívat se bude hospodyně,
z pece budou zpívat jablíčka,
dětem o Karkulce, Meluzíně
vypravovat bude babička.

Otevřou se dveře, s košatinou
Mikuláš přinese ovoce,
potom přijde Lucka s hrachovinou,
a co mžik tu budou vánoce. -

Sbohem tedy, vlaštovičko milá!
než ty zlaté svoje pohádky
dopoví nám tady zima bílá,
ty přiletíš s jarem nazpátky. -

NA SANÍCH

Sněžilo den celičký,
zvoní, zvoní rolničky,
koně v letu, sáně v běhu,
samy jako vločka sněhu.

Soumrakem se chumelí,
ale my jsme veselí;
kožich teplý, korba měkká,
cesta naše nedaleká.

Jako stíny po kraji,
stromy kol se míhají,
za námi se vítr honí,
rolničky jen zvoní, zvoní.

Teď se zvedla metelka,
v dáli kmitla světélka -
hoj, koníci, přes vánici,
ať jsme brzo ve světnici!

U teplého ohně včas
krytý stůl už čeká nás,
teplá postýlka a v stáji
vám, koníčky, ovsu dají.

SNĚHULÁK

Obří tělo, mračný zrak,
venku stojí sněhulák;
mráz-li pálí, víchr duje,
sněhulák se pošklebuje:
„Dobře tak!“

Sněhuláčku, jak se máš?
tak zlý nejsi, jak se zdáš -
hroziš, dokud sníh nejhne,
ale jaro to ti stříhne
na rubáš!

Sněhuláčku ubohý,
nebudeš moc na nohy,
až jen slunko teple svitne,
to tě, sněhuláčku, chytne
za rohy!

Budeš pryč jak na koni,
skřivánek ti zazvoní,
mušky budou hráti tobě
a fialky na tvém hrobě
zavoní. -

AŽ SE JARO VRÁTÍ

Až se jaro vrátí,
ó, to bude ráj!
zelenat se bude
celý širý kraj.

Slunce bude hřátí,
větrík teple dout,
potom bude hučet,
zproštěn zimních pout.

Luka budou vonět,
stromy budou kvést,
a skřivánek vzhůru
do nebe se nést.

Rozletí se vzhůru
až v oblačnou říš,
- a naše srdéčka
vzlétnou ještě výš!

VLAŠTOVKA PŘILÉTLA

Vlaštovička lítá
kolem domu,
nepoví, co hledá,
pranikomu.

Lítá, hledá, šuká
v každém koutě,
vrátila se právě
z dlouhé poutě.

Vrátila se z jihu
v slunka jase,
ó, žeť svoje hnízdo
hledá zase!

Lítá, hledá, šuká
na podkroví,
našla tam svůj domek
jako nový.

Byli by zaň vrabci
mnoho dali,
však my jim ho v zimě
neprodali.

Řekli jsme: „Už páni
pronajato!“
Vlaštovka nám nese
jaro za to!

ZPĚVÁK SE LOUČÍ

Už zpěvák svoje dozpíval
a, dítky, s Vámi se loučí
a ty své drobné písničky
Vám k přízni odporoučí.

Snad náhradou Vám nebudou
jedinkou za pohádku; -
však mně je anděl povídal,
jak řek jsem na začátku.

On jinak mi je povídal,
sladce, snivě a dlouze;
to ale anděl byl - a já
chudý zpěvák jsem pouze.

Snad velkým lidem bude zdát
se všední, malé to všecko -
Vy ale odpustíte mi,
že s Vámi byl jsem zas děcko!

Tak věrně jsem už vyzpíval,
co slíbil jsem, že Vám dnes zjevím,
a rád bych zpíval ještě víc,
však moudrého pranic už nevím.

A Bůh Vás tedy opatruj,
má dítko jasnozraká -
a kdys, až velká budete,
vzpomeňte na zpěváka!

Zvony a zvonky

1894

Zvonky, zvonky a zvonečky
nezní, když se slaví všemi,
jak dětskými to srdéčky
hlaholí po celé zemi.

VĚNOVÁNÍ

Matičkám vašim, vy milé děti,
matičkám vašim i matce své
ze srdce zpěvák písně ty světi
veselé, vážné i dovádivé.

Za každou noc, již u vás kdy bděly,
za každý v bázni tajený dech,
za první krůček, při němž se chvěly,
za první slůvko na vašich rtech.

Za každý úsměv, slzu a vrásku,
za steré polibky - a natisíckrát
za všechnu péči a nezměrnou lásku,
již může na světě matka jen dát!

Matiček vašich i matky vlastní
zpěvák si vzpomíná i vlhne mu líc.
Mějte je rády a buďte šťastny! -
matka si za vše - nepřeje víc.

ZVONY A ZVONKY

Jak pohádkových zvonků rej
vám radost v srdci zvuč a hrej!

Jak zvonky kvetou podle cest,
ať květů pln váš život jest.

Jak zvonků slavný hlas - váš duch
spěj k vysokostem, kde dlí Bůh.

Jak hodin zvuk, aťs bohat, prost
tě volej práce, povinnost!

A vzhůru vždy! - když v bouřnou noc
zvon vlasti zazní: „Na pomoc!“

PALEČEK

Z všech reků malý Paleček
byl nejšvarnější holeček.

List růžový za peřinku
mu daly víly do vínku.

Měl z broučích krovek přílbičku
a škorně z polních střevíčků.

A z pestrých křídel motýla
mu matka pláštěk ušila.

Měl kamizolku brněnou
a za meč trávkou zelenou.

Tou proklál každou obludu,
ač kryl se miskou žaludu:

neb oči jak dvě orlata
a srdéčko měl ze zlata.

OKÁČ

Já jsem děvče okaté,
šatečky mám strakaté,
vypadám v nich celičká
jak ta lesní pěnička.

Já jsem děvče okaté,
tvářičky mám buclaté,
na nich jako růže květ,
a mne těší celý svět!

JARO

Jaro přišlo do kraje,
děcko laškovité,
v očích mělo fialky,
v líčkách šotky skryté.

Kučeravé kadeře
zářily jak slunce,
rosu jako démanty
mělo na korunce.

Na ramenech motýlí
křídla dvě se třpytí,
roucho světle zelené
v rybníku jak síť.

Kolem roucha z šípkových
poupat mělo pásek,
nad ním zrovna u srdce
zpíval sedmihlásek.

TRPASLÍK

Chytli páni trpaslíka,
schovali ho do žejdlíka.

Když ho k soudu vyndat chtěli,
nalézti ho neuměli.

Tak byl drobný, tak byl malý.
Nenašli ho. - Ti si dali!

MÁJ

Máj, máj, máj,
na housličky hraj!
Každý ptáček hnízdo staví,
černý, modrý, popelavý,
jest jich plný háj.

Hej, hej, hej,
hřej, sluněčko, hřej!
Mušky budou tancovati,
komár bude také hráti,
roháč vedle něj.

Brum, brum, brum,
to je shon a šum!
Kdo má nerad hudbu muší,
ať si zacpe obě uši,
ať si zavře dům.

Čik, čik, čik!
Co to za povyk?
To ta vlaštovička milá
s jarem se k nám navrátila,
vrabci strhli křik.

Tluk, tluk, tluk,
slyš křepelku z luk!
Na noc k lesům letí vrána;
písnička je dozpívána
- a teď ani muk!

LESNÍ STUDÁNKA

Znám křišťálovou studánku
kde nejhlubší je les,
tam roste tmavé kapradí
a vůkol rudý vřes.

Tam ptáci, laně chodí pít
pod javorový kmen,
ti ptáci za dne bílého,
ty laně v noci jen.

Když usnou lesy hluboké
a kolem ticho jest,
a nebesa i studánka
jsou plny zlatých hvězd.

LILIE

Květ liliový vyrůstá
na přímém, vysokém stonku
a zlatoskvoucí srdéčko
má v krásném, bělostném zvonku.

Ó, kdo má srdce ze zlata
a nevinnost lilie v květu,
ten může v tvář se podívat
vždy přímo celému světu!

RUČKY

Vy mé bílé ručičky,
jak jste vy tak maličky,
a co vy se narobíte
za den boží celičky!

Hráte si jak přátelé,
pracujete vesele,
matičku si obejmete,
když vám večer ustele.

A když tiše, zlehýčka
spaní padá na víčka,
k sobě vy se přitulíte
k hrdličce jak hrdlička.

PŘED SPANÍM

Už vyšel bílý měsíček
a ztichla celá zem,
a na tisíce hvězdiček
hle, bdí nad jejím snem.

A já jdu nyní spát též
tak šťastně, vesele -
a celou noc mne ochraňtež,
vy, boží andělé!

PROBUZENÍ

Já už se vzbudila, zdalipak víte?
Vy, moje matičko, vy ještě spíte.

Ptáčátko malé v slunečné záři
zpívá a skáče vám na polštáři!

Ty vaše oči nechť se dívat,
nechť se otevřít - musím je zlíbat!

LESNÍ ZVONKY

Ó, zvonky, zvonky, zvonky,
ty modré zvonečky!
ty ve dne nezazvoní
květnými srdéčky.

Leč v noci, v noci, v noci,
když měsíčný je svit,
tu víl svatební průvod
vyjíždí na pažit.

Na křišťálových vozech,
zlatými kolečky!
tu zvoní, zvoní, zvoní
ty lesní zvonečky.

HOUSÁTKA

Zelená, zelená travička,
sešla studená rosička;
jarní slunko zlatou nití
vyšívá na lukách kvítí,
housátka se v trávě svítí
jako zlatá klubička.

HUSOPASKA

Husy, husy,
běloučké husičky,
husy, husy,
bílé husy!
Rády a nerady
musíte do řady,
ta ze všech nejhezčí
napřed musí!

Husy, husy,
běloučké husičky,
husy, husy,
bílé husy!
Ta jedna kleveta,
co pořád štěbetá
když nic se nepase,
hladu zkusí.

Husy, husy,
běloučké husičky,
husy, husy,
bílé husy!
Až sejde travička,
dáte mi peříčka,
v zimě se zahřeju,
podřímnu si!

CHUDÝ PSÍK

Není psíka nad chudého,
dostane cos od každého,
někde kúrku, jinde bití,
všude sám co sobě chytí.

Není nad chudého psíka,
nehoněn-li, neutíká,
pořád je na zdravém vzduchu,
neprší-li, leží v suchu.

Nad chudého psíka není,
má-li choutku na pečení,
po hlávkách se proskakuje,
komáry si přikusuje.

ZPĚVÁCI

Od rána do šera,
celý den boží
zpívají ptáčata
v poli a hloží.

Pěnkavy v zahradě,
kosové v lese,
skřivánek písničku
k nebi až nese.

Písnička, perlička
na poslouchání,
ti malí zpěváčci
nic nechtí za ni.

Dokud jim prostírá
slunéčko léta,
za ni by nevzali
poklady světa.

Ale až na zimu,
v sněhu a mrazu,
dáme jim dukátků
nového rázu:

Žitečka, zrněčka
pšenky jak zlato,
budou zas na jaře
zpívati za to.

HODNÉ DĚTI

Tak hodných dětí už nebude,
svět světem co bude státi,
jak Frantík, Tonda, Prokop, Vít,
když na vsi začnou si hráti!

Tak hodných dětí už nebude,
jak Nána, Mařka a Cíla;
jen honem, honem, matičko,
bych mezi nimi už byla! -

KOMEDIE

Trubky troubí, buben bije,
večer bude komedie!
na bidlech a na provaze
zrovna, jak to hrajou v Praze.

S medvědem a vlkodlaky,
s opicemi, hady, draky,
s paňácou a jeho tátou,
s královničkou celou zlatou.

Takové jste jaktěživi
neviděli u nás divy; -
komediant starý tuhle
všecko má to v jedné truhle!

Nesejde mu na diváku, -
každému dá po zlatáku,
kdo to víko truhly zvedne,
a to vše tam patří - ve dne.

Ale až jen večer bude,
vytáhne to všecko všude!
A kdo se chce podívat,
za vše jenom krejcar platí!

VRANÍK

Můj koníček vraný
jako malovaný,
hopsa, hejsa, hej!
nožky pěkně zdvíhá,
ušima si stříhá,
hopsa, hejsa, hej!

Dlouhá černá hříva
po větru mu splývá,
hopsa, hejsa, hej! -
podkovky mu zvoní,
jiskra jiskru honí,
hopsa, hejsa, hej!

Můj koníčku vraný,
jako malovaný,
hopsa, hejsa, hej!
až tě osedláme,
kam se podíváme?
hopsa, hejsa, hej!

Rozjedem se v poli
přes hory a doly,
hopsa, hejsa, hej!
rozjedem se letem
široširým světem,
hopsa, hejsa, hej!

Žeť se rozjedeme,
kam se rozjet chceme,
hopsa, hejsa, hej! -
Tak, můj vraný koni!
Ať si nás kdo honí,
hopsa, hejsa, hej!

HRDINA

Malý Válek,
peciválek,
husího se
pírka zalek.

Kde co po tmě
zašustilo,
celého jej
postrašilo.

Kočku slyšet,
myšku v noci,
byl by upad
do nemoci. -

A to já jsem
jiný chlapec,
nezalézám
nikdy za pec.

Do komory,
milý brachu,
jdu i po tmě
beze strachu.

Pro hrušky a
pro jablíčka; -
kdo chce strašit,
ať si vyčká.

I když kočce
oči svítí,
člověk musí
mužem býti!

RUDOVOUSEK

Náš kocourek rudovousek
vyvedl nám pěkný kousek,
ano, vyved kus!
Náš kocourek rudovousek
nesněd nám jen husy kousek,
on sněd celou hus!

Náš kocourek rozmrzelý
sněd jen husu, nechal zelí,
to mu bylo mdlé;
když jsme se to dozvěděli,
náš kocourek, vždycky bdělý,
věděl, že je zle.

Věděl, že je nebezpečí,
že as husa byla něčí,
a on, nezván, host.
Hned pomyslíl na zaječí,
na cestu však mezi řečí
poslední vzal kost.

PYŠNÝ MACEK

Macek lezl ze vrátek,
roztrhal si kabátek,
máma mu ho vyspravila,
chodil zas jak ve svátek.

Macek, macek ušatý
kožich má až na paty,
pyšně sobě vykračuje
mezi všemi kořaty.

Macku, macku, macíčku,
vzhůru nosíš hlavičku, -
však by ty jsi jinak chodil,
kdybys neměl mamičku!

ČÁPI

Čápi mají dlouhé nohy
a to se jim hodí,
aspoň sobě na močálech
šaty neubrodí.

A kdyby až ubrodili,
spraví se to lehce,
švadlena a švec a krejčí
pranic od nich nechce.

Však by čápi pro čapata
také už to dali,
ale v blátech na močálech
kdež pak by co vzali!

ŠTĚDRÁ MADLA

Madlenka, Madlena
dobrota vtělená,
vzor všem dětem!
Srdce vám rozdělí
- až někdy v neděli! -
s celým světem.

Ze srdce dobrého
každému od všeho
dá, co zbude:
papír pro kotata
a stará záplata
pro psy chudé.

Pro lidi, pro zvíře
mísy a talíře
neodstaví;
sní jen ty koláče
- nejde to jinaké, -
všem na zdraví!

Když Madle dobře je,
i rybě dopřeje
na louce vzduch.
Kočky jí mňoukají,
psi na ni štěkají:
„Zaplať Pán Bůh!“

SMÍŠEK

Hej, mik, mik! Hej, mik, mik!
do mouky spad kominěk!
Měl co dělat na komíně,
propad střechou, až byl v mlýně; -
to byl smích a to byl křik!

Hejsazi! Hejsazi!
však si kytli nezkazí;
toho věru nenadál se!
Nejvíc bílý prášek smál se,
a pad při tom do sazi.

HOST

Co se děje, co se děje? -
Pes nám štěká na zloděje!
Ale zázrak nad zázraky,
zloděj na psa štěká taky!

Nebyl zloděj: -)bez oběda
příběh k nám pes od souseda;
byli s naším kamarádi,
měli se prý tuze rádi.

Hosta nutno uctít přece; -
náš proň ukrad slípku z pece;
ale že tak pěkně voní,
raděj sám se pustil do ní.

Tak si vjeli bez ostychu
kamarádsky do kožichu,
poprali se jako líti! -
Byli za to oba bití.

ZVONILI, ZVONILI

Zvonili, zvonili
na zvoneček,
lidé se sbíhali
na kopeček
jak na koni: „Kdo to zvoní?“
Zvonil to maličký
mraveneček.

„Ty jeden ošklivý
mravenečku,
co že ty dělat máš
u zvonečku?
Běž si domů, hled si svého,
nezvoň a nežaluj
na každého!“

HOLOUBCI

Vždycky mi, matičko, říkáte,
že mne jak holoubka vychováte;
holoubci broukají bez ustání
a já si zabrouknout nesmím ani.

„Mám-li tě za svou mít holubičku,
nesmíš ty broukávat na matičku;
holoubci také tak nebroukají,
vždy na ni vesele zavrckají.“

STRAŠIDLO

Povídají naši,
na půdě že straší; -
než tam jablek bylo,
to tam nestrašilo.

A to je teď pěkné!
ono se to řekne,
strašidla se nebát,
když tě metlou sekne!

pravdu mají naši,
počkám k Mikuláši;
teď už dočkáme se,
on jablíčka snese!

SILÁK

Na světě siláka
není, jak Věna, -
on se vám prokopal
do kupky sena!

V létě se prokopal,
sedí tam podnes;
nemůže na vítr,
on by ho odnes.

ULEKANÁ NÁNA

Spadla moucha do komína,
to vám byla rána!
v kamnech právě topit chtěla
ulekaná Nána.

Jak tu ránu uslyšela,
vzkřikla: „Už je amen!“
Kde se vzala, tu se vzala,
muška lezla z kamen.

„To jsem ráda,“ řekla Nána,
„že jsem neutekla!“ -
„To jsem ráda,“ - řekla muška,
„žes mne neupekla!“

SÁNĚ

Což by bylo o koně,
jenom tak mít sáně!
dva by se k nim zapřáhli,
jeden by sed na ně.

Ba, že koně neletí
v skoku ani běhu,
jak to naše spřežení
po navátém sněhu!

Bylo by to výskání,
bylo by to nářku, -
až bychom tak do sněhu
zvrhli naši Mařku!

FIALKA A VLČÍ MÁK

Fialka roste v křoví
a v hloží podle cest
a vichr únorový
ji nechá růst a kvést.
A vlčí mák pln pýchy
nad role vznáší květ;
a první větrík s líchy
jej roznes v širý svět.

LUARD A BROK

Luard byl psík a Brok byl pes;
na honbu spolu vyšli dnes,
zajíc jim hnedle vyběh kdes.

Zajíček napřed cupy, cup,
psi v patách za ním dupy, dup:
na trní nechal zajíc chlup.

Luard byl s Brokem kamarád,
však o chlup se začli spolu rvát.
Zajíček utek; - ten byl rád!

SYSEL A LIŠKA

Pozval sysel lišku
na hostinu,
uvařil jí proso,
hrachovinu.

Na hrášku si liška
pochutnala,
ale za to proso
děkovala.

Teprv podvečerem,
když šla domů,
snědla zrnko prosa,
sysla k tomu.

VRABČÍ SOUD

Ba, to bylo povyku,
švidrání a sváru:
čížek zrnko makové
zob u pivovaru!

Čížek, malý ničema,
to je tak ten pravý!
v celé obci vrabčácké
kazí dobré mravy.

Dopadli ho na hruši
vytáhli ho k soudu, -
čížku, číži, teď se třes,
třes na každém oudu!

Začali to kázáním,
nedělali dlouze:
ráno krad a k poledni
visel na motouze.

Tak to patří zloději
vždy po vrabčím řádu
Na večeri sletli si
v pivovaře k sladu.

KOCOUR A PES

Kocour krásné vousy měl,
pes mu je až záviděl;
v jednom domě spolu žili,
od mladosti druhy byli,
jenom když si kroutil knír,
hleděl kocour jako výr.

Hněvně trochu, pyšně víc:
„Milý brachu, nemáš nic!
A přec nevážíš si dosti
mojí vzácné společnosti; -
jen s mým knírem, - to se vtip,
pochodil bys v světě líp.“

Přišel požár; - blaženě
ležel kocour na seně,
až mu oheň kůži sžehnul;
pes už dávno na dvůr vběhnul.
Děl, když kocoura tam stih:
„Tys měl knír - a já měl čich!“

OSEL

Osel začal smůlu mít
a měl už ji na věky; -
šel si na led zatančiti
a spad rovnou do řeky.

Do luk vběh o senoseči,
tam to aspoň neklouže; -
hupky, hupky přes tři kupky,
- a pad rovnou do louže.

PAŠÍKOVA SLÁVA

Když byl pašík malé sele,
neměl v světě nepřítelé.

Ze dvora mu snesli všecko,
chovali ho jako děcko.

A čím větší byl a větší,
dělali s ním více řečí.

Když byl těžký na dva centy,
dělali mu komplimenty.

A když ztloustnul ještě více,
dělali z něj jitrnice.

JEŽEK

Kdo z vás viděl pana ježka?
je to ježek ježatý;
moudrá řeč s ním věru těžká,
je tam mrzut, upjatý.

I když slunko do kožichu
vesele mu zasvítí,
zakoulí se bez ostychu,
nechce na ně patřiti.

Co pak je mu ježatému
světa vděk a lahoda?
pohladte ho, mluďte k němu,
on vás ještě pobodá.

Nejraději ve svém šeru
nikoho by neviděl. -
Mrzout být jak ty - to věru,
ježku, bych se zastyděl!

KOLÁČ A KNIHA

Koláč mluví:
„Když jsi koláč sněd,
už nemáš nic;
když jsi knihu čet,
jsi moudrým víc.“

Když jsi koláč sněd,
zas druhý chceš:
dělej, holečku,
to s knihou též.“

Knih mluví:
Když jsi knihu čet,
cos čet, se taž;
když jsi koláč sněd,
žes jed, si važ.

Když jsi koláč sněd,
když hlad, beř víc;
nežli knihu zlou,
radš nečti nic.

OSEL A VŮL

Napsal osel kdys
přeučeny spis,
bez práce jak možno žíti
všem u plných mis.

Vůl to zvěděl hned,
do křesla si sed
a tu knihu přeučenou
jenom čet a čet.

A když přestal číst,
chtělo se mu jíst,
byl by dal za otep sena
knihy každý list.

Osel, chytrý druh,
kde byl teď, ví bůh!
vůl jej nechal oslem býti
a táh dál svůj pluh.

ZAJÍC A ROHÁČ

Seděl zajíc v křoví,
smál se roháčovi:

„Jak o nohách šesti
umíš slavně - lézti!

Máš sic křídla taky,
ale závod s ptáky.

A pak, na mou kuši,
kde pak ty máš uši?“

Řekl roháč: „Ouha!
řeč tvá je tak dlouhá

jak tvé uši, brachu. -
Za to nemám strachu!

Jak jen trávka hne se,
duše se ti třese.

Do staletých dubů
klubu se a klubu.

Ty máš rychlé nohy
- a já mám své rohy!“

MOUCHY

Sedly mouchy v loubí stínu,
tři pod jednu pavučinu.

Pro tři že je místa málo,
všechněm třem se mouchám zdálo.

Jedna dí: „Jsem mušák starý,
mně zde místo patří - vari!“

Druhá dí: „Jsem velká dáma,
já tu budu sedět sama.“

Třetí praví: „Bloudi oba!
mladým patří naše doba.“

Mezi tím, co spor se vede,
pavouk vůkol sítě přede.

A než konec byl té vádě,
všechny tři sněd popořadě.

SLAVÍK A VRABCI

Podvečerem slavík
zapěl v sadu,
hned se vrabci slétli
na poradu.

„S tím slavičím zpěvem
tu jsou čáry!
Umíme to také:
Čimčarari!“

Čimčarali vrabci
sil co měli,
žeť slavičí píseň
překřičeli.

Ale on pěl dále
nočním stínem.
Vrabci dávno spali
za komínem.

NOHY

Na jedné noze husa stává
a čtyřmi krávy jdou,
pes hravě o třech pobíhá
a člověk dost má dvou.

A ryba nohy nemá žádné
a brouk má nožek šest; -
a každý z nás tak někdy padne;
však zase vstát - je čest!

CVRČEK

Kdo to zpívá na té mezi,
až to polem hlaholí?
A pan zpěvák, kdež pak vězí,
zeptat-li se dovolí? -

„Zeptání je dovoleno,
za to se nic neplatí,
víc-li má být poslouženo,
raďte sami hledati.

Pod lupínkem v stínu květů
mám svůj hezký budníček
drobný, malý, že by se tu
neprovlék váš malíček.

Slunéčko když svitne polem,
vyjdu sobě ze vrátek,
a jak se co šustne kolem,
hup! - jen domů nazpátek!

Lidé o mně slychající
zvou mne cvrčkem ošklivým,
a kdybych měl pravdu říci,
ani se jim nedivím.

Pán Bůh stvořil polní kvítí,
motýlů pel zářivý,
a když chtěl už cvrčky mítí,
já jsem cvrček poctivý!

Hezký nejsem jako paníc,
jak tu sedím u domu,
ale nejsem dlužen za nic,
nezávidím nikomu.

V bezpečí a beze škůdce
za vedra i za chládku
sedím ve své vlastní budce,
dbám si svého pořádku.

Spokojen se na svět dívám,
živ od svého zrněčka,
rolníkovi k práci zpívám
z veselého srděčka.

STRÝČEK HOURA

Strýček Houra
domek bourá,
staví zámek
pro kocoura.

Bude to mít
živobytí; -
kocourka si
teprv chytí!

Na zámku ho
uvelebí,
budou se mít
jako v nebi.

Bude ho tam
hladit, chovat
a všem lidem
ukazovat.

Tak se strýček
díla chopil,
zámek stavěl,
domek propil.

Pak mu nastal
velký smutek:
ze zámku mu
kocour utek.

Marně za ním
strýček spěchal. -
Kéž by si byl
domek nechal!

HEZKÝ DVOREC

Střecha na spadnutí,
vrata s háku,
na dvoře jak večer
po jarmarku.

Zásep jako cesta
nemetená,
okna pavučinou
ověšená.

sedlák omrzelý
jenom brouká,
selka upeřená
z okna kouká.

Telata a krávy
bučí hlady,
volkům vylézají
kosti zády.

Ať se už to s prací
jak chce daří,
vrabci, myši, chasa
hospodaří.

Na osení husy,
koza v zelí: -
hezčího jste dvorce
neviděli!

SEDLÁK JÍRA

V střeše byla díra,
váhal sedlák Jíra
vynést pár došků;
ucpal to jen trošku.

Řek: „Ten trochu deště
předrží to ještě,
zejtra je den taky!“ -
V noci přišly mraky.

Přišla bouře v spěchu,
odnesla mu střechu,
a co nastal zmatek,
zatopila statek.

ŽITNÝ KLAS

To není rytíř z pohádky,
jenž polem zdraví vás,
tu zpívá šumnou písničku
si švarný žitný klas!
A každý, kdo jej uhlídá,
jen hezky vzdej mu čest,
neb jeho velkou družinou
se živí, kde kdo jest.

Kdo milióny vojáků
z vás viděl v boj se brát?
Ó, z nás jich nikdo neviděl
a není o co stát!
Však viděli jsme klasů voj
se třást, jak vítr vál,
a přec byl každý větší rek,
než sám pan generál!

Druh podle druhu stojí tu
a kryjou pláň i stráž
a dobývají celý svět
a žádný nemá zbraň.
Druh podle druhu stojí tu,
na milióny hlav
a z nebes modra skřivánek
jim zpívá na pozdrav.

A kdo jde kol, se usmívá:
„Buď, vojáci, vám zdar!
nebo každý nese v tlumoku
k nám domů boží dar;
ten bílé mouky pro lidi,
ten černé kravkám zas.
Ó, naděl Bůh! a požehnán
buď každý žitný klas!

Co v potu tváře oráč sil,
on vrátí nastokrát;
kéž rok co rok tak bohatě
jej vidět v poli vlát!
A rok co rok a na věky
ať každému dá chléb.
A klobouk dolů! - ze stodol
až uslyšíte cep.“

CHUDÝ HOCH

Jsem chudý hoch, až za vsí bydlím kdes
ve staré chaloupce, již stavěl děd
a byl tam živ, jak my jsme živi dnes,
můj otec, matka a nás dětí pět.
Tak volný je tam pohled do nebes
a vzdálen tak ten celý širý svět.

My u nás jíme jenom černý chléb,
můj otec pracuje, má matka též;
pluh mého otce a mé matky cep
vždy oral, mlátil jenom cizí rež,
z níž klas k nám nepřišel; - ni cizí hřeb. -
Však pod krov též k nám nevstoupila lež.

Má matka modlí se, však nepláče,
když otec unavenou chýlí skrání;
u chudých nemůže býti jináče,
jest u nás v rodu už ta tvrdá dlaň.
I ze mne chce mít otec oráče;
mně matky líto, však jsem hrdý naň!

Jsem chudý hoch a nuzný mám jen šat,
však pro náš stav je toho šatu dost;
jej děd měl, otec, dost mne bude hrát
přes zim a lidských očí mrazivost.
A otec můj mi nemoh více dát
než prostý mrav a prostou poctivost.

STATNÝ JONÁK

Přec ve světě bych nejraděj
byl kovář s celou duší;
on do žhavého železa
tak silnou rukou buší
a nechce-li se dělit
a nechce-li se celit,
on jednou ranou mohutnou
je rozrazí, neb zkruší!

Však byl bych také rolník rád,
vždy na své půdě stoje,
na vlastní roli poháněl
bych statné koně svoje,
svou setbu měl a sklízi
a přišel-li kdo cizí
a chtěl by mi jen hroudu vzít,
bych „Vari!“ řek - „je moje!“

A také bych si líbit dal
být králem velké říše;
můj trůn nad židli poctivce
by nestál o píd' výše;
kdo nuzný, měl by chleba
a každý, co mu třeba
a každý měl by právo své
a žehnal by mi tiše.

A přece budu ve světě
jen jak to osud velí;
však osud vzítí nemůže,
co srdcem být jsme chtěli:
jít kupředu a stále,
být v práci vytrvalé
dnes čacký hoch, pak statný jun
a v životě muž celý!

NA POSBĚRKU

Co se těch klasů na poli vlní,
všecky jsou naše do jednoho!
Stodola už se do vrchu plní,
ještě jich zbývá mandel mnoho.

Je hojnost všeho na našem statku,
ale ty z chaloupky děti chudé
nemají otce, nemají matku,
přejte jim klasu, co v poli zbude.

Bůh naší roli dal požehnání,
co dáte dětem, splatí v příští.
Nekřičte na ně; - vždyť do krve zraní
ty bosé nohy si na strništi!

STŘÍZLÍK

Ve smrčině, doubravině
jenom se to kmitne,
jako v mženi do lupení
zlatý paprsk svitne.

A jak letí, neslyšeti
ruchu od křídýlek,
jenom tiká, tiká, tiká
jakýs všudybylek.

Když ho přece na větévce
spatříš, nebo v mechu,
jak tu šuká, ťuká, muká
v spěchu, bez oddechu!

Špetka peří, - kdo to věří?
- je to zrovna k smíchu! -
že v tom tvorů vidět boru
nejstatnější pýchu!

Ba, že silou nezadá si
orlu, ptáků králi,
chrabrý, čilý, roztomilý
ten náš střízlík malý!

V létě, ráji, což se mají
k světu všichni ptáci,
ale když pak na podzimku
vichr zaburácí!

Řeknou: „Vale! - nad vše stále
dobré bydlo platí.“ -
On však řekne: „Zůstaneme,
budeme se rvátí!“

A když rázem zima mrazem
ustraší i lidi,
se střízlíkem, trpaslíkem,
pranic nepořídí!

Proti sněhu, vichrů šlehu
má on vůli svoji
a v tom malém, drobném tílku
silné srdce k boji!

KURÁŽ

Kdo chrániti nám bude dům
a špýchar, chléb a sad,
až hlídati je přestane,
kdo hlídal dosavad? -
Kdo bděl tu jako věrná stráž
všem zlobným škůdcům vzdor:
naš věrný soudruh, přítel náš,
naš Kuráž, všech psů vzor!

Ba, že to není sprostý pes,
jak po Čechách jich dost,
co ke každému lísají
se za úsměv a kost!
Ba, že to není sprostý pes,
on ubrání svůj dům
i proti cizím zlodějům,
i proti jejich psům.

Na statku se nám narodil
a má to za svou čest,
on ví, co statku náleží,
a kdo tu doma jest.
A mnohou ránu utržil,
jak dnem i nocí bděl; -
ba, hospodář by poslední
s ním kůrku dělit měl!

Kdys míval zuby z ocele
a v tlapách sílu lví,
však nyní hlas mu selhává
a hlava šediví.
A ze všeho mu zbylo jen
těch dobrých očí pár: -
naš přítel ze všech jediný,
naš Kuráž už je stár!

A kdo nám bude chránit dům
a na škůdce mít hon?
Ba, v domě bude mladší pes
a na výměnku on.
Však do smrti se dobře mít
tak bude jako dnes.
A po něm bude Kuráž zvat
se zas ten mladší pes!

ZAHRAJEM SI NA VOJÁKY

Zahrajem si na vojáky,
ale na ty české,
budeme to komandovat
v naší řeči veské.

Na pochodu, za prapory
rudobílé šátky,
jak to jása: „Česká chasa
vpřed! - a nikdy zpátky!“

Když nám frajtrů Ferda velí:
„Forverc“ - třeba hroze,
šavle hezky zastrčíme,
flinty dáme k noze.

Ale hrr na nepřítel
jako mraky valem,
až tam Váša Tomšů bude
naším jenerálem!

Jak ti pěší už se těší
i ti na těch koních,
vesele až po našinsku
vzkřikne: „Hoši, do nich!“

KRÁL HONZA

Kdys byl Honza král
a on kraloval,
že ho sedlák na svém stole
hrudkou maloval.

Jeho celá zem
rájem byla všem
a v tom ráji nejšťastnější
on na trůnu svém.

Ráno si naň sed,
žezlo svoje zved
a dvořanům narovnával
nakřivený hřbet.

Byl-li žebrák zde
žádat právo své:
„Kdyby mne to říši stálo,“ -
Honza vzkřik, - „je tvé!“

Po té práci rád
šel se nasnídat,
ale děcko v celé zemi
nesmělo mít hlad.

Krajíc svůj si vzal,
řekl: - „Jsem sice král -
Na! - sedláče, jez ty první,
tys ho vyoral.“

Měl své vojsko též
a to byla řež,
když se tak někomu chtělo
do Čech na loupež!

Po vojně však řekl:
„Každý z nás byl rek, -
do krabičky s jenerály!“
Běda mu, kdo cek.

Domů každý zas
navrátil se včas
orat, kovat, děti chovat,
sbírat boží klas.

Tak to bylo, když
Honza měl svou říš. -
Je to už jen ve pohádce
a tak dávno již!

VLAŠTOVČÍ HNÍZDO

Pod naším krovem
už na mnoha jar
si staví a žije
vlaštovek pár.

Odlétá v září,
lež jak raší květ,
vždy v totéž hnízdo
se navrací zpět.

A po celé léto
ať slunce, ať hrom,
jak rády a šťastny
jsou ve hnízdě tom!

Je staré to hnízdo
a bourá je čas,
leč vlaštovky vždycky
je přistaví zas!

Toť jejich domov,
ježž milují tak!
A člověk má méně být,
než je ten pták? -

JSEM ČECH!

Jsem Čech - a věřte, Čechové
jsou dobrý, čacký lid,
a kdo to říká, na svůj rod
že nemám hrdý být?

Jak jiní mám svůj rodný kraj,
své matky krev a řeč,
jak jiní umím držet pluh
i kladivo a meč!

A já se v Čechách narodil
a zůstanu, kde jsem!
já též dvě zdravé ruce mám
a srdce pro svou zem!

A pyšným-li kdo nad námi,
má vlast je hrdou též:
však naši také vyhráli
tak mnohou slavnou řež!

A domov svůj si ubránil
až do dnes věrný Čech,
a dá-li Bůh, vlast uchrání
i dál od škúdců všech!

ČEŠTÍ HOŠI

My jsme švarní čeští hoši,
bratři z Čech a Moravy,
někomu-li vhod to není,
ať se nám jen postaví!

Hlavy vzhůru, paže k boku,
stojíme stráž u stráže,
chce-li někdo vlast nám bráti,
ať to jenom dokáže!

Českou řeč a českou zemi
děd nám hájil za dědem,
a kde oni vítězili,
také my to dovedem.

Dokud v srdci čest a víra,
neosiří otčina,
v každém synu česká matka
dala vlasti vojína.

V Čechách, Slezsku, na Moravě
my si ruce podáme,
a kdyby sám rarach volal:
„Vzdejte se!“ - my nevzdáme!

ČESKÉ VOJSKO

Být muž! - Ó, to je velká věc,
muž ve všem být a všude!
Jsme slabí hoši teď, - však přec,
co není dnes, to bude!

Že slabí? - Co vás napadá!
z nás každý v boj se tuží;
je nás tak velká armáda:
už dnes jsme malí muži!

Sic jen tak prostí vojáci,
však vojvůdci se stanem:
u nás každý v snaze, ve práci
už dnes je atamanem.

Jen kupředu v té klopotě,
ty vojsko jiskrozraké!
a budeš vítěz v životě
- a doma v Čechách také!

SVATÝ VÁCLAV

Svatý Václav, české kníže,
od věků nám vojevodí,
od poroby, každé tíže
věrný lid svůj osvobodí.

Svatý Václav, dědic český,
on nám nedá zahynouti,
nepřátelských mečů blesky
jeho národ nezkormoutí.

Na nebeském dlí teď trůně;
v nejtěžší však tísní boje
svatý Václav na své brůně
povede zas Čechy svoje!

KOLEDA

My malí koledníci
jsme z dálky přišli k vám
a noviny vám nesem,
co udály se tam.

Je pravda každé slovo
a žádné slovo lež;
my zazpíváme rádi,
vy poslouchejte též:

Až z Betléma jsme přišli,
tam všecko plesá dnes,
jen jeden tam se mračí,
to král je Herodes.

Tam zrodilo se děcko,
jak neviděl ho svět,
to zrovna jako v zimě
by májový byl květ.

Žeť bylo, jako kvítek
se v poli rozvíje:
byl pěstoun jeho Josef
a matka Marie.

A zrodilo se v chlévě,
když noci bylo půl,
a hráli jsou je v jeslích
jen oslátko a vůl.

Však jak se narodilo,
hned o tom vyšla zvěst,
neb nad Betlémem svítila
ta nejkrásnější z hvězd.

A celý svět ji spatřil
a dary své tam nes,
a v paláci se mračil
jen ten král Herodes.

Jakž neměl by se mračit,
a jak pak by se smál,
když na tisíckrát větší
než on se zrodil král.

Ba, v jeslích král byl větší,
než na trůnu kdy žil,
a dary, které dostal,
hned chudým rozdělil.

A ovečku kdo přines,
jich pět si hnal i víc
a dukátek měl v kapse,
kdo dříve neměl nic.

Ba, od počátku země
tak šťasten nebyl svět. -
Jak Herodes to slyšel,
hned hněvem celý zbled.

Tak rozlítíl se velmi;
a krutý rozkaz dal,
by zavražděn v té chvíli
byl chudých lidí král.

Však anděl Boží ve snách
to Panně Marii řek; -
té noci s Jezulátkem
se dali na útěk.

A na oslátko sedli
a měli velký spěch;
tu potkali jsou teprv
nás koledníky z Čech.

Neb spatřili jsme také
tu nejkrásnější z hvězd
a do Betléma vyšli; -
však daleko tam jest.

Jak Ježíšek nás viděl,
hned řek: „Ty Čechy znám,
těm dát bych měl tak mnoho,
však nic už nemám sám.

Já zlato, myrrhu rozdal
už těm, kdo přišli včas,
vy, Češi, jako vždycky,
jste přišli pozdě zas.

Leč přece, dítky, domů
chci aspoň vzkaz vám dát:
že milým Jezulátku
jen ten, kdo vás má rád.

A těm, kdo jsou tak chudí
a duší nevinní,
co dobrého kdo dělá,
že mně to učiní.“ -

A Panna Maria libě
se pousmála hned,
a jeli do Egypta,
a my šli do Čech zpět.

My malí koledníci
jsme z dálky přišli k vám
a povídáme jenom,
co Ježíšek řek sám.

Ať po jablíčku dáte,
neb co kdo může dát, -
vám splatí Jezulátko
to v nebi tisíckrát.

HÁDANKA

Na palouce, modré louce
pasou se tam zlaté ovce;
v noci se tam pasou, ve dne
neuhlídáš ani jedné.

A jest jich tam na tisíce
a jest jich tam ještě více;
pastýře však nikdo z lidí
neviděl a neuvidí.

SLUNCE NA ZÁPADĚ

Kam ty chodíš, slunko zlaté,
kam ty chodíš spát,
když se večer do červánku
kloníš za západ?

Za lesy a za horami
skládáš-li svou skráň,
anebo tě k odpočinku
vítá mořská pláň?

„Za horami jiné hory,
za lesy zas les,
a já stále musím dále,
zítra jako dnes.

Jiným lidem, jiným krajům
nesu bílý den,
zatím co vás do náruče
pojal noční sen.

Vy budete dávno spáti,
jiní budou bdět -
a já oka nezamhouřím,
než se skončí svět.“

HVĚZDY

Ty hvězdy jiskrné
tak čistě svítí,
jak oči upřímné
do temnot žítí.

Obloha hluboká
klidná a snivá;
kdo těmi hvězdami
na nás se dívá?

Vy oči nebeské
čisté a jasné,
jak jste vy velebné,
vznešené, krásné.

Jak velký, vznešený
Ten musí býti,
jenž vámi dívá se
do temnot žítí!

KVĚTY MLADOSTI

Na jaře odějou květiny
hory, doly a lesiny,
na podzim do jedné zvadnou,
pod sněhem nenajdem žádnou.

V máji v lesích a na poli
ptáčata zpěvem hlaholí;
jak mrazy na luhy dychnou,
odletí ptáci, neb ztichnou.

V mládí, v ten krásný, jarní čas
co kvete lásky kolem nás
jak lučin koberec pestrý, -
rodiče, bratři a sestry!

A to ví jenom pán Bůh sám,
jak dlouho budou kvéstí nám
ty květy našeho mládí. -
Ó, mějme rádi je, rádi!

SRDCE

Jen pohlédni na širou zem
a zeptej se: Co já tu jsem? -
Hle, květ a strom a zvěř a pták,
vše krásno, živo, rádo tak!
A slunce svítí nade vším
- a dá-li tobě víc, než jim?

Jen pohlédni na mořskou pláň,
hor sněžný štít a nebes báň. -
Co proti moři - hor a hvězd
nesččetným dnům tvé žití jest?

A přec v svých prsou slyš a slyš,
jak tluče to a touží výš!

To srdce - když jen slyšet chceš, -
je krásné, silné, velké též,
ba větší ve svém tlukotu
nad milióny životů!

Neb zem i nebe, moře, luh
a každý náš ve tvorstvu druh
i Tvůrce - láskou vítěznou
v tom srdci místa naleznou!

V ZMĚNÁCH ŽIVOTA

Jak noc a den a mrak a jas
a krutá zima, jaro zas
se vystřídají spolu,
tak v lidském přijdou životě
den radostný, den v trampotě,
pak mír po každém bolu.

Dnes všeho máme dostatek
a zítra vchází do vrátek
nám hlad a nouze krutá;
dnes jsme jak růže červená
a zítra větrem zlomená,
neb mrazem ožehnutá.

Teď s rodiči jsme milými
a sestrami a bratřími
a po letech tak sami!
Po listu list, po květu květ
nás osud roznes v širý svět
a Bůh jen zůstal s námi.

Však nezoufej a bázně nech,
On v utrpeních bude všech
tě sílit dobrotivě.
On stokrát vrátí, co vzal dnes; -
jen pracuj, doufej, věř - a nes,
co určil, trpělivě!

DŮVĚRA V BOHA

Kdo Boha má za pevný hrad,
nic nemusí se zlého bát,
i v bouři může kliden být,
neb nad ním Bůh svůj drží štít.

Zlých úklady a zlobný čin
jak sítě tkané z pavučin
On jedním dechem zpřetrhne
a v záhubu je uvrhne.

Jak perla skrytá v ústřici
je ctnost v tvém srdci zářící;
ať neznáma - z tmy bezedné
On k záři své ji pozvedne!

On milióny řídí hvězd,
- kdo vyzkoumal kdy Jeho cest? -
a nad ptáčaty má svou stráž,
On řídí také osud náš.

On zná i naši každou tíž,
čím přítel dál, tím On je blíž,
On setře každou slzu s řas
a změni noc na jitřní jas.

Nad vrchy, doly, vodami
jest Jeho ruka nad námi;
jen spoléhejme pevně Naň,
- a dál se Jeho vůle staň!

V dětském koutku

I.

DĚDOUŠEK

Dědoušku, běloušku,
co to bylo,
že vám tak na hlavu
nasněžilo?

Nohy se motají,
ruka třese,
div že vás větříček
neodnese.

Dědoušku, běloušku,
pojďte níčko,
my si vás odvedem
na sluníčko.

Třeba už na hlavě
nepomůže,
tváře vám rozkvetou
jako růže.

I až tak celý se
ohřejete,
jako to slunko se
usmějete.

II.

MALÍ ŽENCI

Když jsme s pole žito brali,
to jsme se tam nadělali!

Že si taky rádi sednem,
šli jsme tam až před polednem.

A že oběd nesli naši,
hned jsme padli na tu kaši.

Pak, že prý jsme překáželi,
spat nás dali do mandelí.

Když se nechtělo spát více,
šli jsme na mez na trávnice.

Bylo po nich, jak by zamet!
tak jsme čmelákům šli na med.

A to dalo velkou dřinu!
proto honem na svačinu.

Když jsme honem pryč zas chtěli,
nějak se tam rozmysleli.

Že prý bude dobře asi,
dají-li nám sbírat klasy.

Nebylo to od nich pěkné -
Neposlechnout! - to se řekne!

S fúrou za fúrou jak jeli,
nás vzít s sebou zapomněli.

Poslední až vezli domů,
naložili si nás k tomu.

To nám bylo dobře v mžitku
každý svou měl klasů kytku.

Bude aspoň na točánku:
dostaneme pomazánku.

III.

RANNÍ NÁVŠTĚVA

Kdo tak potmě už jde k nám,
když já oči otvírám?
Dveře samy vrzly zticha,
někdo do tváře mi dýchá.

Ah, náš Plocku, to jsi ty,
z venku celý rositý!
to se může zle ti vésti,
že máš tlapy na pelesti.

Ale myslíš, příteli,
že jsem v teplé posteli,
co ty venku v sněhu, mrazu
chránil jsi nás od úrazu.

Dej jen tu svou hlavu blíž -
mám tě rád - a ty to víš!
Ano, s tebou o snídani
rozdělím se za hlídání.

IV.

PRVNÍ

Každý na světě
musí čehos dbát, -
jeden boty šít,
druhý krejčovat.

Nejlépe to má
od kovářů Vít,
bude s otcem hned
do železa bít.

Ke mně otec můj
říká: „Jen se zdař!
budeš tady kdys
po mně hospodář.“

Ale pamatuj:
Pán buď, nebo služ,
první ve světě
poctivý je muž!“

V.

ORÁNÍ

Volečky, volky, s druhem druh
dnes táhněte mi hezky pluh,
vpravo a vlevo nikam vbok,
jen rovnou dále krok a krok!

Ať každá brázda jako prut
a s hroudami a bez hrud
jak hluboko se orají,
ať jedna k druhé lehají.

Sic ubývá to pomalu,
kdes narazíme na skálu,
však do večera širý lán
přec jenom bude doorán.

Dnes, jak vás jenom poháním,
o těžké práci sotva vím,
však málo let už uteče,
stát budu pevně u kleče.

VI.

TATÍČKU NÁŠ

Tatíčku náš milený,
jste vy nějak schýlený -
jako byste sám to nebyl,
jak jste celý změněný!

Na dvoře a na mlatě,
jak byste měl závratě,
tuhle, když jste večer přijel,
vypadly vám opratě.

Klopotit se den co den,
kterak nebýt unaven,
od jara až do podzimku,
a to všechno pro nás jen!

Zítř, chcete, nechcete,
jen si hodně pospěte,
že už také hoch jsem statný,
ráno vidět budete.

Volky, krávy krmeny,
koně jako jeleny;
však vy si mne pochválíte,
tatíčku náš milený!

Obsah

<i>O dětech a s dětmi</i>	3
Dětem	5
Děti na jahodách	6
Pampeliška	7
Děti v koupeli	8
Děti v práci	9
Malá idyla	10
Malí muzikanti	11
Ještě o dědouškovi	12
Pohádka	13
Chocholouši	14
Malá prodavačka	15
Nesmíření	16
U kolébky	17
U psaní	18
<i>Zlatý máj</i>	19
Věnování	21
Zlatý máj	22
Sluníčko	24
Den práce	26
Jablíčka	28
Vlaštovka zpívá	29
Hvězdy	31
Ukolébavka	32
Matičce	33
Letní večer	34
Ptáče	35
Kocourek	36
Kouli se, kouli -	38
Slzičky Panny Marie	39
Petrklíče	40
Smutno	43
Oblaka	44

Okáč	128
Jaro	129
Trpaslík	130
Máj	131
Lesní studánka	132
Lilie	133
Ručky	134
Před spaním	135
Probuzení	136
Lesní zvonky	137
Housátka	138
Husopaska	139
Chudý psík	140
Zpěváci	141
Hodné děti	142
Komedie	143
Vraník	144
Hrdina	146
Rudovousek	148
Pyšný macek	149
Čápi	150
Štědrá Madla	151
Smíšek	152
Host	153
Zvonili, zvonili	154
Holoubci	155
Strašidlo	156
Silák	157
Ulekaná Nána	158
Sáně	159
Fialka a vlčí mák	160
Luard a Brok	161
Sysel a liška	162
Vrabčí soud	163

Kocour a pes	164
Osel	165
Pašíkova sláva	166
Ježek	167
Koláč a kniha	168
Osel a vůl	169
Zajíc a roháč	170
Mouchy	171
Slavík a vrabci	172
Nohy	173
Cvrček	174
Strýček Houra	176
Hezký dvorec	178
Sedlák Jíra	179
Žitný klas	180
Chudý hoch	182
Statný jonák	183
Na posběrku	185
Střízlík	186
Kuráž	188
Zahraju si na vojáky	190
Král Honza	191
Vlaštovčí hnízdo	193
Jsem Čech!	194
Čeští hoši	195
České vojsko	196
Svatý Václav	197
Koleda	198
Hádanka	202
Slunce na západě	203
Hvězdy	204
Květy mladosti	205
Srdce	206
V změnách života	207

Důvěra v Boha	208
<i>V dětském koutku</i>	209
Dědoušek	211
Malí ženci	212
Ranní návštěva	214
První	215
Orání	216
Tatíčku náš	217

J. V. Sládek
NA PRAHU RÁJE

Vydala a vytiskla Matice cyrilometodějská s.r.o.
jako svou 299. publikaci
sazba Marie Mazuráková
Olomouc 1996